

❖ અનુક્રમણિકા ❖

અભિનંદનીય સહાય	મા સર્વેશ્વરી ૩
શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત	મા સર્વેશ્વરી ૪
શ્રી ગંગાના અંકે	મયુરી ટેલર ૧૧
પ્રભાતના પટાંગણમાં	ડો. પ્રકાશ ગજજર ૨૦
વાત એક ખ્રિસ્તીબાળાની	ઈશીતા ૨૭
સ્મરો અને તરો	જયોત્સ્ના ત્રિવેદી ૩૧
અમારી દશરથ યાત્રા	તારક વ્યાસ, અનિલકાકા, સ્નેહલભાઈ ૨૫
પુરુષોત્તમયોગ	શ્રી યોગેશ્વરજી ૫૬
રસેશ્વરી	શ્રી યોગેશ્વરજી ૬૧

○

❖ ભક્તિસુધા ❖

(મહારાજ શ્રીનથુરામશર્મા)

ભક્તિની વાતો કરે, મનમાં લેશ ન પ્રેમ;
એવા ખોટા ભક્તપર, ઈશ્વર રીઝે કેમ? ૪
માથાસાટે પ્રભુ મળે, તો તું સોંધા જાણ;
બીજું ગ્રાહક આવતાં, ચૂકીશ લાભ અજાણ! ૫
માથું કાપી કર ધરી, તજી જગત્ની આશ;
ચાલે પ્રિયતમ પ્રભુભણી, પહોંચે પ્રભુની પાસ. ૬
ભક્તિ ભક્તિ સૌ કોઈ કહે, ભક્તિ જાણે કોક;
ખોટા સ્વભાવ નવ તજે, તેની ભક્તિ ફોક. ૭

(ક્રમશઃ)

❁ અભિનંદનીય સહાય ❁

પરમ પૂજ્ય શ્રી ગુરુદેવ પ્રભુ,
પ્રણામ હો, પ્રણામ હો, પ્રણામ હો.
આપના પુનિત સ્પર્શે વિદેશની ધરતી ઉપર
કેનેડા-ટોરન્ટોમાં ૧૯૮૧ ના ડીસેમ્બરમાં શ્રી
યોગેશ્વર ધ્યાન કેન્દ્રનો પ્રાદુર્ભાવ થયો.

મા સર્વેશ્વરીની નિયમિત થતી વિદેશયાત્રાથી
શ્રી યોગેશ્વર યુવા કેન્દ્ર પણ પ્રારંભ પામ્યું.

આપે અમને જગાડ્યા, વ્યસન મુક્ત કર્યા,
પવિત્ર પંથે પગલા ભરતા થયા અને શ્રી
સુરેશભાઈ શાહના અતિનિયમિત પ્રયત્નોથી અને
શિસ્તના પાઠ શીખતા સત્સંગ સુખ પામ્યા.

આપનું સ્થાપેલું 'અધ્યાત્મ' માસિક અમને
૨૫ વરસથી આ સુખ ધરતું રહ્યું છે.

એવા અનંત ઉપકારોનું સ્મરણ કરતાં કરતાં
અમે આ અંક આપના તીર્થચરણે અર્પણ કરતાં
ધન્યતા અનુભવીએ છીએ.

—શ્રી યોગેશ્વર ધ્યાન કેન્દ્ર
શ્રી યોગેશ્વર યુવા કેન્દ્ર
ટોરન્ટો, કેનેડા.

વરદ હસ્ત પ્રભુ તમારો, સદાય રહેજો જીવન સહારો
—મા સર્વેશ્વરી

વર્ષ : ૨૬ મે-૨૦૦૫ અંક ૮

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત

—મા સર્વેશ્વરી

તા. ૧૧-૧૧-૮૧ બુધવાર, કારતક સુદ ચૌદસ,
વિ. સં. ૨૦૩૮, સ્થળ : સાન્ટાએના, કેલીફોર્નિયા, અમેરિકા.

આજે ચોથો દિવસ. જાણે ઘણા દિવસો થઈ ગયા. આ
સ્થળ જાણે જાણીતું થઈ ગયું!

આજે સમયસર બધું જ કામ થયું. જપ, વ્યાયામ, લેખન
વગેરે. સાડા અગિયારે પૂ. શ્રી એક આંટો બહાર લગાવીને
સામે યજમાન પરિવારને ત્યાં બેઠકડમમાં બિરાજે છે. આજે
મુંબઈથી આવેલા પૂ. શ્રીના જૂના પરિચિત એક ભાઈ પોતાના
પરિવાર સાથે મળવા આવે છે. આજે ૧૧-૩૦ થી ૧-૦૦
વાગ્યા સુધી માતાજીની માંદગી, સેવા, વિદાયની વાતો થઈ.
સમયસર મગ, ભાતનું ભોજન લીધું. ભોજન બાદ આરામ.
આજે પૂ. શ્રીનો આગળનો કાર્યક્રમ ગોઠવવાની વાતો થઈ.
સમયસર લેખનકાર્ય ચાલુ કર્યું.

ધ્યાનની એક બેઠક ૫-૩૦ થી ૬-૧૫ વાગ્યા સુધીની હતી, જેમાં પૂ. શ્રીની પાસે ભગવાનજીભાઈ, ઈશ્વરભાઈ, નિવેદીતા વગેરે બેઠાં. આજે પણ ધ્યાનની થોડી સમજ આપી. ૩૫ મિનિટની ધ્યાનની બેઠક થઈ. ધ્યાનના કાર્યક્રમ પછી પૂ. શ્રી સાથે મમરાનો નાસ્તો લીધો.

ત્યારબાદ પ્રવચન સ્થળે જવાનું થયું. દસ મિનિટના માર્ગે ત્યાં પહોંચી ગયાં. બે બેઠકો હતી. ફૂલહારથી સ્વાગત થયું. શ્રોતાઓની હાજરી ઠીક હતી. છતાં આજે પ્રશ્નોત્તરીનો કાર્યક્રમ થયો. પ્રશ્નો પૂછનાર એક બે ભાઈઓ જ હતા અને પ્રશ્નો જરા કઠિન હતા. છતાં પૂ. શ્રીએ સરળ રીતે તેને સમજાવ્યા. પ્રશ્નો નીચે મુજબ હતા.

૧. સુખી જીવન માટે ધર્મની શી જરૂર? એમ માનનાર વર્ગ વધતો જાય છે તો તેનું કારણ શું?

૨. દેવ ને દેવીઓ તો પોતે અભય છે છતાં તેમણે હિંસક શસ્ત્રો કેમ ધારણ કર્યાં છે?

૩. આકાશગમનની વાતો સાચી છે કે પ્રતીકરૂપે છે?

૪. વેદો ને શ્રુતિ સાહિત્ય છે એવું કેમ કહ્યું?

૫. સરસ્વતીનું વાહન મોર શા માટે?

૬. ભક્તિ કરવી હોય તો શું ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ?

પૂ. શ્રીએ આ પ્રશ્નોના ઉત્તરો વિસ્તૃત રીતે સમજાવ્યા. સમય થઈ ગયો. પૂ. શ્રીએ એક ભજન ‘સુખ કહ્યું ન જાય સત્સંગનું રે...’ શરૂઆતમાં અને પાછળથી ‘પ્રેમથી પ્રેમથી પ્રેમથી, મને રંગી દે...’ એ ભજન ગવડાવ્યું. ત્યારબાદ સર્વેશ્વરીએ બે ભજનો ગવડાવ્યાં. કાર્યક્રમ પૂર્ણ થયો. પ્રસાદ વિતરણ થયું. સૌ વિદાય થયા.

માર્ગમાં શ્રી ધીરુભાઈની ગાડીમાં બેસવાનું બન્યું. એમણે થોડા પ્રશ્નો પૂછ્યા. પૂ. શ્રીએ ઉત્તરો આપ્યા.

૧. આપને ધ્યાનાવસ્થા કે સમાધિમાં મળેલા મંત્રો અમે જાણી શકીએ ખરા?

૨. અમે સંસારી કામકોષમાં ફસાયેલા અધ્યાત્મ માર્ગે આગળ વધી શકીએ?

૩. મનથી આત્માને જોવાનો પણ મનને છૂટું પાડવું ખૂબ કઠિન છે, શું કરવું?

૪. ધ્યાનની સાધના નિરાકાર કે સાકારની જરૂરી છે?

૫. અમે જ્ઞાનમાં આગળ વધેલા નથી તેથી પ્રશ્ન ખાસ થતા નથી.

વળી એ ભાઈએ ધ્યાનમાં બેસવાની ઈચ્છા દર્શાવી, જેથી આવતી કાલે ધ્યાન સમયે તે ભાઈ આવનાર છે. ઉતારા ઉપર આવી ગયા. તે ભાઈ ‘પ્રકાશના પંથે’ લઈ ગયા. પૂ. શ્રીએ દૂધ પી આરામ કર્યો. સર્વેશ્વરીએ ડાયરી લેખન કર્યું. હરિ: ૐ

તા. ૧૨-૧૧-૮૧ ગુરુવાર, કારતક વદ એકમ,
વિ. સં. ૨૦૩૮, સ્થળ : સાન્ટાએના, કેલીફોર્નિયા, અમેરિકા.

દરરોજની જેમ પૂ. શ્રી સમયસર સ્નાન કરી લે છે. શરદીની અસર હોવાથી ખાસ વ્યાયામ ન કર્યો. મંત્રજપ બાદ પોણો કલાક લેખનકાર્ય કરી આરામ જ કરે છે. આજે નિયમ પ્રમાણે પૂ. શ્રી માટે દૂધ આપવા શ્રી કંચનબેન આવી ગયાં. તેઓ પૂ. શ્રી દરરોજ લેખનકાર્ય કરે ત્યારે જ આવે છે. પૂ. શ્રીનાં શાંતિથી દર્શન કરી વંદન કરવાનો તેમને આનંદ આવે છે. વળી સર્વેશ્વરી કંચનબેનને દરરોજ પોતાની નોંધપોથીની એક દિવસની નોંધ વાંચી સંભળાવે છે. ગઈ રાત્રે તે સંભળાવી ન

હતી, જેથી આજે સંભળાવી. તેમને તે નોંધથી આનંદ થયો.

આ યજમાન પરિવારે પ્રથમ દિવસે પૂ. શ્રીના ઓરડામાં કાજુ, બદામ, અખરોટ ને લીલાં ફળો પૂરતા પ્રમાણમાં મૂક્યાં. પૂ. શ્રી એનો ઉપયોગ વધારે ને વધારે કરે એવું તેઓ ઈચ્છે છે. વળી આજે પૂ. શ્રી માટે દાઢી કરવા માટેની ૬૦ જેટલી બ્લેડ તેઓએ લાવીને મૂકી દીધી! તો એર લેટર પણ જરૂર કરતાં વધારે મૂકી દીધા. કોઈ વસ્તુની માગણી ન કરવી પડે તેની તેઓ કાળજી રાખે છે. આ પરિવારમાં અજાણ્યું લાગતું જ નથી! આ યજમાન દંપતી પ્રેમાળ ને મિલનસાર સ્વભાવનાં સરળ છે.

આજે સાડા અગિયાર વાગ્યે પૂ. શ્રી મુલાકાત આપે છે. જેમાં સંતોની દૂરદર્શનની શક્તિના પ્રસંગની વાત થાય છે. વળી ભર્તુહરિનો વૈરાગ્યનો ને અમૃતફળના પ્રસંગની ચર્ચા પણ થાય છે. એથી પ્રશ્ન પૂછાય છે.

પ્રશ્ન : ભર્તુહરિ, અશ્વસ્થામા અમર છે?

પૂ. શ્રી : તુલસીદાસ કે કબીર અમર છે કે નહીં? એ રીતે ભર્તુહરિ પણ અમર છે. કર્મથી, યશથી અમર! પંચમહાભૂતના શરીરથી નહીં. એમ તો રાવણ પણ અમર જ છે ને! રામની સાથે રાવણને પણ લોકો યાદ કરે છે. તેના કર્મોથી, શરીરથી નહીં.

વળી તે ભાઈએ કહ્યું, એક ભાઈને કુંડલીની વિશે પૂછવું છે. તે ભાઈ તમને ઓળખે છે. કેમ કે તમે તેમના ગામમાં પ્રવચન માટે ગયા હતા.

પૂ. શ્રી : જોવું ને ઓળખવું એ બંને જુદાં છે. અમે તમને તે દિવસે એરપોર્ટ ઉપર જોયા. તેથી તમને ઓળખ્યા છે એવું ન

કહેવાય. એ રીતે હવે દરરોજ આવો છો જેથી જરા જરા ઓળખી શક્યા છીએ કે આપ એક સંસ્કારી આત્મા છો, સત્સંગી છો, એટલે કોઈ એમ કહે કે મેં ઓળખ્યા તો તે વાત યોગ્ય નથી. જોવા ને ઓળખવા એ બંનેના અર્થ જુદા જુદા છે.

એ પછી મુંબઈના કોઈ ગાયત્રી ઉપાસકની વાત શરૂ થઈ. સમય થતાં પૂ. શ્રી વાર્તાલાપ પૂર્ણ કરે છે. સમયસર ભોજન લેવાનું બને છે. આજે મગ, ભાત, કઢીનું ભોજન હતું. ભોજન બાદ આરામ. આજે પૂ. શ્રીને શરદીની અસર વધારે છે જેથી તુલસીવાળું ગરમ દૂધ પૂ. શ્રી ચાર વાગ્યે લે છે. પછી ફરી આરામ જ કરે છે.

સાંજે ૫-૩૦ વાગ્યે ધ્યાનની બેઠક શરૂ થાય છે. આજે ત્રીજો દિવસ છે. આજે શ્રી ભગવાનજીભાઈ, કંચનબેન, ઈશ્વરભાઈ, ધીરુભાઈ, સરસ્વતીબેન, નિવેદીતા, બીના, વગેરે ધ્યાનમાં બેઠાં છે. ૪૦ મિનિટનું ધ્યાન થયું. ધ્યાનની શરૂઆતમાં પૂ. શ્રીએ ‘મંગલ મંદિર ખોલો’ ભજન ગવડાવ્યું. અંતે ‘શિવોહમ્’ની ધૂન ગવડાવી.

ધ્યાનની બેઠક પછી પૂ. શ્રી માટે ફરીથી તાજાં ફળો, પીળાં ટામેટા જેવા આકારના નાનાં ફળો શ્રી કંચનબેન લઈ આવ્યાં. પૂ. શ્રીએ એમાંથી બે ફળો લીધાં. સમયસર પ્રવચન સ્થળે જવાનું બન્યું. પૂ. શ્રીએ ‘ભક્તિયોગ’ ઉપર પ્રવચન આપ્યું. પ્રવચન પૂરું થવાની તૈયારી હતી ત્યાં જ શ્રોતાઓને પાણી આપવા માંડ્યું. પણ તે બંધ થયું. કારણ કે પૂ. શ્રીએ તરત જ કહ્યું, ‘આ સત્સંગ છે. પાણી હમણાં ના આપશો. એક કલાક તો થયો નથી. જેને તરસ લાગે તે ત્યાં જઈને પી શકે છે. સત્સંગમાં બેસીએ તો થોડો સંયમ પાળતા શીખીએ. રોટરી

કલબોમાં ભોજન ને પ્રવચન સાથે હોય છે, સત્સંગમાં નહીં.’

પૂ. શ્રી પ્રવચનમાં શિસ્તનો આગ્રહ રાખે છે, ને તે પ્રમાણે શ્રોતાઓને સમજ આપવી પણ ભૂલતા નથી. પ્રવચન બાદ એક-બે પ્રશ્નો પૂછાયા.

૧. ભક્તિમાં જપનું શું મહત્ત્વ?

૨. સમૂહમાં ભજન કરીએ તો ભક્તિ જલ્દી ફળે એવું ખરું?

આજના ને ગઈકાલના પ્રવચનની મુવી ઉતારવામાં આવી. પૂ. શ્રીએ એક ભજન ને સર્વેશ્વરીએ બે ભજનો ગવડાવ્યાં. કાર્યક્રમ પૂર્ણ થયો. ઉતારા ઉપર આવી ગયા. પૂ. શ્રીએ ફરીથી તુલસીવાળું દૂધ ગરમ કરેલું લીધું. પછી આરામ.

ઉતારા ઉપર કંચનબેન સાથે વાતો કરતાં પૂ. શ્રીએ કહ્યું : ‘આજે મેં પોણો કલાક પ્રવચન આપ્યું. એટલું મારે માટે ઘણું કહેવાય. આપણે પોણો કલાક, એક કલાક બોલીએ પણ કૂતરાની પૂછડી વાંકી તે વાંકી જ રહેવાની. માતાજીની વિદાય પછી મને કોઈને ખાસ મળવાનો કે કંઈ જોવાનો કે ખાસ બોલવાનો ઉમળકો થતો જ નથી.’

શ્રી કંચનબેન : અહીં કશી તકલીફ તો નથી ને? કંઈ અગવડ હોય તો જરૂર કહેજો.

પૂ. શ્રી : તમને કહેવામાં સંકોચ ન થાય. ને એવું હોય તો હું તો જેવું હોય તેવું કહી જ દઉં છું. જોયું ને આજે પાણી માટે કહી જ દીધું ને!

એમ કહી સર્વેશ્વરીને નિયમપાલનનો એક પ્રસંગ કહેવા પૂ. શ્રી સૂચના કરે છે. જેથી સર્વેશ્વરીએ ઝામ્બીયા, એન્ડોલાનો એક પ્રસંગ કહી સંભળાવ્યો. ત્યારબાદ સંપૂર્ણ આરામ થયો.

સર્વેશ્વરીએ ડાયરી લેખન કર્યું. વળી શ્રીમદ્ રાજચંદ્રના એક મોટા પુસ્તકનું વાચન પણ સર્વેશ્વરી કરે છે. આજનો પાંચમો દિવસ પણ પરિસમાપ્તિ ઉપર પહોંચ્યો.

અહીં ૨૦ ઓરડાનું આ સ્થાન છે. જેમાં ૧ અને ૨ નંબરના ઓરડાનો પૂ. શ્રીના ઉતારા માટે ઉપયોગ થઈ રહ્યો છે. પણ ૨ નંબરના ઓરડા સાથે જે બાથરૂમ છે તે ખૂબ નાનો છે. અહીં અમેરિકામાં લોકો ઊભા ઊભા જ ફૂવારો છોડીને સ્નાન કરે છે. જેથી છેક નાનકડા બાથરૂમ હોય છે. જેમાં માંડ એક વ્યક્તિ ઉભી રહી શકે. પણ એક નંબરના ઓરડા સાથે બાથરૂમ છે જેમાં મોટી જગ્યા છે. મોટું ટબ છે. જેથી તેમાં બેસી સ્નાન થઈ શકે.

શ્રી ભગવાનજીભાઈએ કહ્યું : અમેરિકામાં બધે આવા જ નાના બાથરૂમ હોય છે. ૧૯૭૮ માં મહાત્માજી અહીં આવ્યા ત્યારે અમને શાંતિની દૃષ્ટિએ આ મોટલના પેલી તરફના ખૂણાના રૂમ ઉતારા માટે આપેલા. ત્યાં પણ નાનો જ બાથરૂમ હતો. પૂ. શ્રીએ કહ્યું કે, ‘અમારે તો બેસીને ન્હાવા જોઈએ. એટલે જે ઓરડામાં એવી સગવડ હોય તે જ ઉતારા માટે હોય તો સારું.’ જેથી આ એક ઓરડો એવો છે કે જેમાં આવો મોટો બાથરૂમ છે. આ વખતે પણ મેં એટલે જ પૂ. શ્રીનો ઉતારો અહીં રાખ્યો છે.

આ દેશ તે કેવો છે? સ્નાનની કેવી સગવડ! પ્રભુની ઈચ્છા મુજબ જ્યાં ત્યાં જવાનું બને છે.

હરિ: ઝું

(ક્રમશઃ)

શ્રી ગંગાના અંકે

કુ. મયૂરી ટેલર

પૂ. મા સાથેની હરિદ્વાર યાત્રા એટલે અણધારી ઓચિંતી યાત્રા. પૂ. માની વિદેશ જવા માટેની ટિકિટ પણ આવી ગઈ હતી. પણ માની ઈચ્છા ગંગાજી જવાની હશે, તો તે વિદેશ-યાત્રાની તારીખનું બુકીંગ લંબાયું, પછી માએ જાહેર કર્યું કે જેને હરિદ્વાર આવવું હોય તે આવી શકે. અને ખાસ કરીને ધોરણ ૧૦ અને ધોરણ ૧૨ ની બોર્ડની પરિક્ષાઓ પૂરી થવાની હતી એટલે માએ ખાસ યાદ કરી કરીને તે વિદ્યાર્થીઓને ફોન કરીને આ યાત્રા વિશે જાણ કરી.

સ્વર્ગારોહણથી પણ આશરે ૪૦ જેટલા ભક્તો હરિદ્વાર જવા માટે તૈયાર થયા, આબુરોડથી ટિકિટ પણ લેવામાં આવી પણ ૩-૪ દિવસ જ અગાઉ જ ટિકિટ લેવામાં આવી હતી એટલે એક પણ ટિકિટ કન્ફર્મ ન હતી. જો કે પૂ. માની કૃપાથી તે દિવસે લગભગ બધાને, આખી સ્લીપર સીટ મળી ગઈ હતી. આ રીતે ઓચિંતી યાત્રા મા સાથે, માના સ્મરણ સાથે શરૂ થઈ.

પૂ. માએ સ્વર્ગારોહણથી તારીખ ૨૬-૩-૦૫ ના રોજ સવારે ૫-૦૦ વાગ્યે હરિદ્વાર માટે પ્રસ્થાન કર્યું. પૂ. માની ગાડી ઉપરાંત બીજી એક ગાડીમાં બધા યુવાનો હતા. બંને ગાડી છેક હરિદ્વાર સુધી સાથે જ રહી. પૂ. માનો પહેલો રાત્રિ મુકામ જયપુર રહ્યો. બીજે દિવસે બપોરે ૪-૩૦ વાગ્યે પૂ. મા હરિદ્વાર આર્યનિવાસમાં પધાર્યા. અમે સૌએ હરિદ્વારમાં પૂ. માના દર્શન કરીને ધન્યતા અનુભવી. પૂ. માએ કહ્યું જેના

ઉપર કૃપા હોય, તેને જ ગંગાજીનું દર્શન થાય. ગયા રવિવારે ક્યાં કલ્પના હતી કે ગંગાજી આવવાનું છે! માટે જે રક્ષા કરીને લાવે, તેની સ્તુતિ કરવી પડે. [સમૂહમાં સૌ ગંગાજીની આરતી-સ્તુતિ કરે છે.]

શ્રી ગંગાજીનો આભાર માનવા માટે અમે સૌ પણ પૂ. મા સાથે પ્રણામમાં જોડાયાં. સમૂહમાં સૌએ ૧૦૮ પ્રણામ આભારના કર્યાં. માએ કહ્યું કે દરેક પ્રણામે પ્રાર્થના કરવી કે હે ગંગામા, મારા એક જન્મના પાપને ધોઈ નાંખો, હે ગંગામા, મારા બીજા જન્મના પાપને ધોઈ નાંખો, એમ કહીને દરેક પ્રણામ કરે.

અહીં હરિદ્વારમાં પૂ. મા સહિત સૌનો ઉતારો આર્યનિવાસ-માં જ છે. અહીં દરરોજ સાંજે ૮-૩૦ થી ૧૦-૦૦ સત્સંગ થતો. પૂ. મા દરરોજ કોઈને (ખાસ કરીને વિદ્યાર્થીઓને) બોલવા ઊભા કરે, આખા દિવસ દરમ્યાન પુસ્તક વાંચન કર્યું હોય તો તેના વિશે બોલવાનું કહે અથવા કોઈ નાનકડી યાત્રાએ ગયા હોય તો તે વિષે બોલવાનું કહે. દરરોજ બપોરે ૧૨-૦૦ થી ૨-૦૦ પૂ. મા પોતે જપ કરે એ બેઠકમાં જેને બેસવું હોય, તે બેસી શકે, પોતાની વ્યક્તિગત સાધના મૌન રહીને, માના દર્શન કરતાં કરતાં કરી શકે. માએ પહેલાં જ કહ્યું હતું કે અહીં બધું જ મરજિયાત છે, બધાને બધી જ છૂટ છે. જેને સાધનામાં રસ છે, તેને અહીં ઘણી તક છે. ૧૮ મી માર્ચે કોણે કોણે નક્કી કરેલું કે હરિદ્વાર જઈશું?

પૂ. મા કહે ખૂબ સૂક્ષ્મ રીતે વિચારતાં ખબર પડે કે આપણા પાકીટની લક્ષ્મી ઉપર હરિદ્વારના ગંગાપૂજનનો ભાગ હતો. (અહીં સમૂહમાં અમે સૌએ ગંગાપૂજન કર્યું હતું, તેની દક્ષિણા-

રૂપે પણ સૌએ કાંઈક આપ્યું હતું તે સંદર્ભમાં). અહીંના મહારાજનો (ભોજન બનાવનાર) કે લક્ષ્મીવાળા કે ચાદરવાળા, શાલવાળા બધાનું ચૂકતે કરવા પ્રભુ આપણને ના ધારેલા સ્થળો ઉપર લઈ આવ્યા. જેમ કે આપણે ઘેર કોઈ આપણા મિત્ર આવે, ને તેની સાથે તેના સગાં આવે, ને જો તે માંદા પડે તો દવાનો પહેલો ખર્ચ તો આપણે આપવો જ પડે. એટલે પોતાનું માંગતું લેવા આવે. અમારું (માનું) ૪ મહિનાથી ૨૪ મી તારીખે પરદેશ જવાનું પાકું હતું. જવાનું કોણે બદલ્યું? શા માટે બદલ્યું?

પૂ. મા અહીં હરિદ્વારમાં ગંગાજીના અંકે દરરોજ ૫૦૦ માળા કરતાં હતાં. જેટલા દિવસ મા રહ્યાં, એટલા દિવસ માએ નિયમ પાળ્યો જ છે. અહીં હરિદ્વારના ભક્તો દર્શન કરવા આવે તેમને પણ પૂ. મા મળતાં, રોજનીશી પણ પૂ. મા નિયમિત લખતાં. જેમાંથી અમને વાંચન પણ કરાવતાં. પૂ. માએ એક સુંદર પદ રચ્યું છે. તેનું ગાન અમે સૌએ ખૂબ પ્રેમથી કર્યું. ગંગાસ્નાન વખતે પણ અમે આ ભજનનું ગાન કરતાં.

આ યાત્રામાં ઘણા વિદ્યાર્થીઓ, સાધકો પહેલીવાર જ હરિદ્વાર આવ્યા હતા. તો મા તેમને નવાં નવાં સ્થળો જોવા મોકલતાં. જેમ કે રાજાજી નેશનલ પાર્ક, મનસાદેવી, દેવ-પ્રયાગ, ચંદ્રવદની દેવી, મસૂરી. ઉપરાંત ચંડીદેવી. ચંડીદેવીની યાત્રામાં તો પૂ. મા પણ અમારી સાથે હતાં. આ સ્થાન ચઢાણવાળું છે. થોડુંક ચઢાણ ચઢાય એટલે મા ઊભા રહી જાય અને બધાની રાહ જુએ, આ યાત્રામાં મોટી ઉંમરનાં બહેનો પણ હતાં તેઓ આવે એટલે સત્સંગ શરૂ થાય. મા કહે તમારા

જીવનનો એક યાદગાર પ્રસંગ કહી સંભળાવો. વળી થોડી ધૂન ગાઈએ, દેશભક્તિનાં ગીતો ગાઈએ. અને એ રીતે થાક ઉતરે એટલે વળી ચઢાણ શરૂ થાય. આખા રસ્તે ધૂન તો ગવાતી જ હતી. ખરેખર આ આખું ચઢાણ દરેક જણ માની કૃપાથી ખૂબ સહેલાઈથી ચઢી ગયા. ચંડીદેવી(પર્વત)ની ટોચ ઉપર સૌએ ગરબા ગાયા. ત્યારબાદ જયૂસ લીધું દર્શન કરીને વળતી વખતે સૌ રોપ-વેમાં પરત થયા. પૂ. માનાં દર્શન રોપવે-માં કરવાં એ અનેરો લ્હાવો હતો. ચંદ્રવદની દેવીના સ્થળ પર પણ ઘણા સાધકો પહેલીવાર જ ગયા. ત્યાંનું કુદરતી સૌંદર્ય ખરેખર ખૂબ જ સુંદર છે, ધાર્મિક છે, અતિશય શાંતિવાળું સ્થળ છે. ચારે બાજુ પર્વતોની હારમાળાના દર્શન થાય છે.

અહીં હરિદ્વારમાં સવારે સૌ સમૂહમાં ગંગાજીમાં સ્નાન કરતા. દરેક જણ બે બાવની, ધૂન, ભજન વગેરે ગંગાજીમાં ઊભા રહીને જ કરતા. આ રીતનું ગંગાસ્નાન ખરેખર જીવનનો અમૂલ્ય અવસર હતો. દરેક સાધક ગંગાસ્નાન પહેલાં ગંગાજીને ૧૧ પ્રણામ કરતા. પછી જ સ્નાન માટે ગંગાજીમાં પ્રવેશ કરતાં. સ્નાન કરતાં કરતાં દરેકની નજર ઉપર પૂ. માના નિવાસસ્થાને જ રહેતી. ઘણીવાર માના દર્શન સૌ પામતા અને અનેરો આનંદ માણતા. માનાં બંને સ્વરૂપના દર્શન એકસાથે જ થતાં. આ રીતે સૌ પ્રાર્થના સાથે જ સ્નાન કરતા. સવારે ૭-૩૦ નો સમય પ્રણામ, આરતી, ધ્યાનનો રહેતો ૯-૦૦ વાગ્યા સુધી. અહીં દરેક પોતાના ખર્ચે જ રહેતા હતા, જમવાનું પણ પોતાના ખર્ચે જ હતું.

ગંગાકિનારે પૂ. માના સાન્નિધ્યમાં અમે જેટલું ધારીએ એટલું સાધનભજન કરી શકતાં. સુંદર શાંત વાતાવરણ, અને

એમાં પણ પૂ. માનું સાન્નિધ્ય સુંદર ગંગાજીના પ્રવાહનું દર્શન. મનને શાંત થતાં વાર ન લાગે, જપ કરવાનું પણ એટલું જ મન થાય. અને જપ કદાચ ન થાય તો પણ ગંગાજીના પ્રવાહને જોતા જોતા જ શાંતિ લાગે.

પૂ. માના હરિદ્વાર નિવાસ દરમિયાન ૧૩ યુવાનો દશરથાચલ પર્વત ઉપર ગયા હતા. જ્યાં પ્રભુએ ખૂબ સાધના કરી હતી. ભગવાન શંકર અને ભગવાન રામનાં સાક્ષાત દર્શન પ્રભુને અહીં થયાં હતાં તે સ્થળ. ૧૩ યુવાનો બધી જ સગવડો સાથે લઈ ગયા હતા પણ તેમાંથી કોઈએ તેનો ઉપયોગ કર્યો ન હતો. ઉપરાંત મોટાભાગના યુવાનોએ ખુલ્લા પગે યાત્રા કરી. આશરે ૭૦૦૦ ફૂટ ઊંચા પર્વત ઉપર યુવાનોએ ખુલ્લા પગે અને પાણી પણ લીધા વગર આ યાત્રા કરી. છેક દશરથની તળેટીએ પહોંચીને જ પાણી લીધું. ખરેખર આ બધા જ યુવાનોમાં પ્રભુ માટેની કેટલી શ્રદ્ધા! મા ઉપરનો કેવો વિશ્વાસ, પ્રેમ! રસ્તો તો ખૂબ કઠિન હતો. ખૂબ જ નાની કેડી અને એક જ વ્યક્તિ તેના પરથી પસાર થઈ શકે, એક બાજુ ખીણ. ખૂબ જ સીધું ચઢાણ, પગમાં પથ્થરો વાગે અને દરેક પગલે માનું સ્મરણ કરવું જ પડે. આ ઉપરથી આપણને એમ લાગે કે ખરેખર માએ કેવી રીતે આ યાત્રા કરી હશે! ખુલ્લા પગે અને લગભગ ૩ દિવસ નિર્જળા સાથે. ફક્ત એક વાર બે સંતરાની ચીરી લીધી હતી. યુવાનોએ દશરથ પર્વતની ટોચની જમીનનો થોડો ભાગ પણ ખરીદ્યો. આ રીતે યુવાનોએ શ્રદ્ધા સાથે સાહસિકતામાં પણ વધારો કર્યો.

એક દિવસ અમે સૌ ચંદ્રવદની દેવીની યાત્રામાં ગયા હતા ત્યારે જે નહિ આવેલા સાધકો આર્યનિવાસ પૂ. મા પાસે જ

રહ્યા હતા. તો પૂ. મા તેમને સામે કિનારે ચાલતા લઈ ગયા હતા. મોટા બેનોને ત્યાં અંતાક્ષરી રમાડી હતી. આ રીતે પૂ. મા દરેકનો ખ્યાલ રાખતા. નાના—મોટા યુવાનો દરેકને આધ્યાત્મિક માર્ગે આગળ વધારવાની કોશિશ કરતા.

એક દિવસ મોટાભાગના સાધકો, વિદ્યાર્થીઓ મસૂરી યાત્રાએ ગયા હતા અને જેમણે મસૂરી જોયું હતું. તેઓ મા પાસે જ રહ્યા હતા. તો માએ બપોરે અમને સૌને સ્નાન કરાવ્યું. મા ગંગાકિનારે પધારે છે, પ્રણામ કરે છે, પ્રાર્થના કરે છે અને ખાસ કરીને અમને ૪ છોકરીઓને ખૂબ ગંગાસ્નાન કરાવ્યું. અમારા આનંદનો તો જાણે પાર જ ના રહ્યો. ધૂન, ભજન ગાતાં ગાતાં અમે પૂ. માના દર્શન કરીએ અને પૂ. મા અમને ગંગાજળથી સ્નાન કરાવે. આવો દેવદુર્લભ લાભ માણીને અમે તો જાણે ધન્ય જ થઈ ગયાં. જાણે અમારાં જન્મોજન્મનાં પાપો ધોવાઈ ગયા. મોટાબેનોને પણ માએ સ્નાન કરાવ્યું. પૂ. માએ પણ સ્નાન કર્યું. ખૂબ ભાવથી માએ પ્રાર્થના કરી. તે પણ અમે નિહાળ્યું. પૂ. માએ ખૂબ પ્રસન્નતાથી અમને સૌને સ્નાન કરાવ્યું. તે દરમિયાન સતત અમે ધૂન, ભજન ગાતા રહ્યાં, માને પ્રાર્થના કરતાં રહ્યાં. આવો દેવદુર્લભ લાભ દરેકના જીવનમાં નથી આવતો.

ગંગાસ્નાન બાદ અમે સૌએ માને Thank You કહ્યું. મા કહે તમારી બધી ઈચ્છાઓ પૂર્ણ થઈ? અમે કહ્યું હા. પૂ. માએ સ્લેટમાં લખ્યું કે આપણે ગંગાજી પાસે કેટલીબધી અપેક્ષા રાખીએ છીએ! તો ગંગાજીને પણ આપણી પાસે અપેક્ષા હોય ને!

ગંગાજી કેવાં પવિત્ર છે, રહેજો (તમે પણ રહેજો એવી અપેક્ષા ગંગાજીને આપણી પાસે હોય.)

- ગંગાજી કેવાં પૂજાપાત્ર છે, થજો.
- કેવાં માન—અપમાને સ્થિર છે, રહેજો.
- કેવાં સહનશીલ છે, થજો.

શ્રી ગંગાજી સૌને કહે છે, સાંભળવા માટે કાનથી જાગ્રત રહેવું પડે.

ગંગાસ્નાન બાદ પૂ. મા લખે છે કે ૧૦૮ પ્રણામ. મા કહે મોટી બેનો “ૐ મા ભાગીરથ્યૈ નમઃ” બોલશે અને આપણે (છોકરીઓ સાથે) પ્રણામ કરીશું.

ખરેખર આ રીતે સાક્ષાત પૂ. મા અને ગંગાજીના દર્શન કરતાં કરતાં ૧૦૮ પ્રણામ થયા. આ પ્રણામ વખતે અમે ખૂબ પ્રાર્થનાઓ કરી, ક્ષમા પણ માંગી. Thank You પણ કહ્યું. આવી સરસ યાત્રા અને આવો સરસ પ્રસંગ ઉદ્ભવ્યો તે માટે.

ગંગાસ્નાન, પ્રણામ બાદ અમે ચાર છોકરીઓ પૂ. માના નિવાસસ્થાને જઈએ છીએ, અમે અમારી રીતે માને પ્રશ્નો પૂછીએ છીએ.

પ્રશ્ન : આપણે ક્યાં છીએ તે કેવી રીતે ખબર પડે?

જવાબ : મા કહે જ્યાં મન ત્યાં તમે, જે કરો તે જ તમે.

પ્રશ્ન : આધ્યાત્મિક રીતે આપણે ક્યાં છીએ તે કેવી રીતે ખબર પડે?

જવાબ : મા કહે ૧. મન વિકારરહિત કેટલું થયું?

૨. સ્વભાવમાં સુધારો કેટલો થયો?

૩. જપ—ધ્યાનમાં કેટલો રસ પડ્યો?

૪. એકાંત ગમે છે?

૫. કોઈ પણ કામ કરતાં ધ્યેય યાદ રહે છે?

૬. પ્રભુનો સતત ડર લાગે છે?—તો ઉત્તમ.

બાકી તો આપણે કોણ માપનારાં? પ્રભુ જ માપે. એની ચિંતા છોડીને જે કરવાનું છે, તે સતત કરવા માંડો.

મા કહે હરિદ્વાર લાવવા માટે પ્રભુનો હેતુ—

● જપ કરાવવાનો હશે—ચંદ્રવદની દેવીની યાત્રા.

● દશરથ યાત્રા—દશરથની જમીન—ચંડીદેવીની પદયાત્રા.

● છોકરીઓને સ્નાન—૧૦ અને ૧૨ ધોરણવાળા વિદ્યાર્થીઓ માટે.

● ગીતાબેનના ભાઈનું તર્પણ.

● અહીંના સમોસા અને લસસી ઉપર તમારું નામ. આ રીતે વિવિધ કારણો પૂ. માએ અમને જણાવ્યાં.

આ રીતે આ હરિદ્વાર ગંગાજીની યાત્રા ભલે ગમે તે ઉદ્દેશથી થઈ હશે, પણ દરેકના જીવનમાં શ્રદ્ધાનું નવું ભાથું ઉમેરતી ગઈ. સાધનાકીય સમજ પણ આ યાત્રાથી વધી. જીવનમાં આપણે ધારીએ તે બધું જ કરી શકીએ એવો વિશ્વાસ જાગ્યો. પ્રભુએ કેવાં કેવાં સ્થળોએ, એકાંત સ્થળો, પહાડી સ્થળોએ કેવી આકરી તપશ્ચર્યા કરી, એ સ્થળોનાં દર્શન થયાં. અમે પણ અમારી રીતે જપ કરીને, પ્રાર્થના કરીને પ્રણામ કરીને, માના દર્શન કરીને અમારી રીતે આધ્યાત્મિક ભાથું બાંધ્યું. પૂ. માની સાધના તો અવિરત ચાલી જ રહી છે. દરરોજની ૫૦૦ માળા અહીં પૂ. મા કરતાં, પૂ. માએ એક સુંદર પદ રચ્યું તે પણ અમે નિહાળી શક્યાં.

તારીખ ૭-૪-૦૫ ના રોજ પૂ. માએ સવારે ૫-૦૦ વાગ્યે હરિદ્વારથી સ્વર્ગારોહણ તરફ પ્રસ્થાન કરે છે. પૂ. માએ

૨૧ કલાકની સળંગયાત્રા ક્વોલીસ ગાડીમાં કરી.

હે મા, અમને સૌને આવી યાત્રાઓ કરાવીને આધ્યાત્મિક રીતે આગળ વધારજો, અમને સૌને તારા શ્રેષ્ઠ કૃપાપાત્ર બાળક બનાવજો. અમારા જીવનમાં સરળતા આપજો. જીવનમાં ગમે તેવી પરિસ્થિતિમાં અમારા મનને શાંત—સમ રાખજો. મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવાની શક્તિ ધરજો. મા—પ્રભુનાં કાર્યો કરી શકીએ એવી શક્તિ—સમજ ધરજો.

હે મા, અમારી સાથે જ રહેજો,
હે પ્રભુ, અમારી સાથે જ રહેજો.
સર્વની સર્વપ્રકારે રક્ષા કરજો.

પ્રણામ.

શ્રી યોગેશ્વર કૃપા

❀ સંદીપ વેલ્ડીંગ વર્ક્સ ❀

શ્રીલ, દરવાજા, તેમજ મેઈન ગેટના સ્પેશ્યાલીસ્ટ
તેમ જ

દરેક જાતનું રીપેરીંગ કામ કરનાર.

મોદી બંગલા, ઉમરા જકાત નાકા પાસે, સુરત-૩૯૫૦૦૭

ફોન : (૦૨૬૧) ૨૨૫૪૯૮૨, ૨૨૫૮૮૦૪

પ્રભાતના પટાંગણમાં

ડો. પ્રકાશ ગજજર

મારા મિત્ર ડો. મહેશ મહેતાને ત્યાં રોજ એકબે ગોરા દરદી પણ આવે. એક દિવસ એક પ્રૌઢ બહેનના હાથમાં મેં કાર્ડ જોયું ને મેં એ વિવેકપૂર્વક વાંચવા માગ્યું. હસીને એમણે એ મને આપ્યું. મજાના શબ્દો હતા.

“આપણે સવારે જાગીએ એ ક્ષણ તે દિવસના ચોવીસેય કલાકમાંની સહુથી અદ્ભુત ક્ષણ હોય છે. એ વખતે તમે આનંદ-માં હો તો સારી વાત છે. કદાચ તટસ્થ અથવા તો જરા ઢીલા હો તોપણ એક વાત ચોક્કસ માનજો કે એ ક્ષણથી શરૂ થતા દિવસ દરમ્યાન ગમે ત્યારે, ગમે તે અજબગજબ બની શકે છે.”

અરે! આ તો અપનેવાલે જૈસી બાત હો ગઈ! આપણે ચાલતા હોઈએ ને આપણી સાથે તાલમેલ મળે એવી વ્યક્તિ સાથે સાત ડગલાં સાથે ચાલવા કે વિસામે બેસવા મળે તોય ક્યાંથી? ‘સમરસિયા’ સાથે થોડા શ્વાસની જુગલબંદી થાય એના જેવા આનંદ બહુ ઓછા હશે.

“પ્રભાતની પહેલી પળ તો આખા દિવસની નૌકાના સુકાન જેવી હોય છે. પરમાત્માના પહેલા આશિષનો એ પળે પ્રારંભ થાય છે. ભીતરથી થોડાં જાગેલા હોઈએ તો એ પળે પ્રભુના પ્રસાદ વિષે આપણે સજાગ બની જઈએ છીએ.” આ અવતરણ અહીં સકારણ ટાંક્યું છે. પેલાં ગોરાંદેનું કાર્ડ વાંચતાંની સાથે કંઈસ્થ થઈ ગયું ને હું મોડી રાત્રે મારી મઢૂલીએ પહોંચ્યો. ત્યાં કોઈ પણ જાતના દેખીતા કારણ વગર કોઈએ

મોકલેલું એક કાર્ડ જોવા મળ્યું ને એમાં ઉપરના શબ્દો હતા! લાગ્યું કે ભગવાન મને સવાર વિષે એક નવો જ સંદેશ આપવા માગતા હતા.

એમ તો છેક બાળપણથી જ મને વહેલી પરોઢે જાગી જવાની મજાની ટેવ. વહેલા સૂઈ જવું, મધરાતે જાગી જવાય તો વાંચન, આત્મચિંતન અથવા તો મનગમતી આંતરિક પ્રક્રિયામાં કલાકેક ગાળવો ને પાછા સૂઈ જવું. અનિદ્રાની સમસ્યા નડે નહીં. સમયનો સદુપયોગ થાય. ને વહેલી સવાર-થી ફરી એક વાર નવા દિવસની યાત્રામાં દડમજલ. “સમજ-દાર માનવી માટે પ્રત્યેક પ્રભાતે એક નવું જીવન જાગે છે,” એ મારું પ્રિય પ્રેરણાસૂત્ર. રોજ એ મારા દિવસને ઊજળો બનાવે.

એક સંતે પોતાના પત્રમાં મને લખ્યું હતું : “હું રોજ સવારે જાગું ત્યારે એવી કલ્પના કરું છું કે આ તો બ્રહ્માંડનો પહેલો દિવસ છે. જાણે કે મારા જાગવા સાથે જ એક નૂતન—અભૂત-પૂર્વ—વિશ્વનું નિર્માણ આરંભાયું હોય એ રીતે જગત અને જીવનને હું નિહાળું છું. આની સાથે જ હું એવો વિચાર કરું છું કે આ મારા જીવનનો પહેલો જ નહીં, છેલ્લો દિવસ પણ છે. તો તો એ સોળઅઠાર કલાકને મારે કેવી નિરાળી રીતે ગાળવા જોઈએ! બસ આ ભાવ, અને એણે દોરી આપેલી આછી રૂપ-રેખા મારી જીવનનોકાનું સુકાન અને નકશો બની જાય છે.”

આ પ્રેરણાના ઉજાસને મેં આત્મસાત્ કરવાનો ભરપૂર પ્રયાસ કર્યો છે. સ્મૃતિના અનેક લાભ હશે. પણ એનો ગેર-લાભ એ પણ છે કે એ કશાનેય ‘નૂતન’ રહેવા દેવા નથી માગતી. પ્રત્યેક સૂર્યોદય નવો છે. પ્રત્યેક પ્રભાત અનન્ય છે. પણ જૂનાની સ્મૃતિ આપણને પેલી નિત્યનૂતનતાને પરખવા

દેતી જ નથી. “સુબહ હોતી હૈ, શામ હોતી હૈ, ઉઝ્ર યૂં હી તમા હોતી હૈ.” સવાર પડે છે, સંધ્યા ઢળે છે, ને એમ જીંદગી ખતમ થયે જાય છે. ન તો પ્રભાતના પમરાટ સાચી રીતે માણી શકાય છે, ન તો સંધ્યાના સનાતન સંદેશ ઝીલી શકાય છે. પ્રત્યેક પ્રભાતને જો જીવનની પ્રારંભપણ સમજાએ ને પ્રત્યેક દિવસને આખરી સમજાએ તો જિંદગી અને જગતનો અર્થ જ સમૂળો બદલાઈ જાય.

એક બીજા સંતની અનુભવવાણી મારા માનસપટ ઉપર ઝગમગવા લાગે છે. આ જ તો મજા છે. આજ પ્રભાત વિષે વિચારણા ને આલેખન આદર્યાં તો મન કોમ્પ્યુટર એ જ દિશામાં દોડવા લાગ્યું છે. રજતકણ અને સોનાકણના ઢગલા કરી દેવાની એને ઉતાવળ આવી ગઈ છે.

“પ્રભાત તો દિવસનું પ્રવેશદ્વાર હોય છે. એની સંભાળ બરાબર લેવાવી જોઈએ. પ્રાર્થના અને સુભચિંતન એના દ્વારપાળ હોવા ઘટે. પ્રભાત તો એ દોરીનો સહુથી અગત્યનો છેડો છે જેના ઉપર આખા દિવસના કાર્યક્રમોના અંશો ઝૂલતા હોય છે. એ ધાગાઓની વ્યવસ્થિત રીતે ગૂંથણી કરવાની હોઈ સવારે જ વ્યવસ્થિત આરંભ કરવો ઘટે. જો આપણે જીવનની સાચી ભવ્યતા અને દિવ્યતાનો ખરેખર અનુભવ કરવા માગતા હોઈએ તો સવારની પળોની પાવનતા, મહત્તા અને અમૂલ્યતા વિષે આપણે વધારે જાગૃત થવું જ પડશે.”

પ્રાર્થના અને સુભચિંતનને પ્રભાતી દ્વારના સુદૃઢ સાથીદાર કેવી રીતે બનાવવા એ વળી આગવો વિષય છે. આવતી વખત એના વિષે વિચારણા કરીશું. હમણાં તો માત્ર પ્રભાતના પમરાટ ઉપર જ એકાગ્ર થઈએ.

દાયકાઓ પહેલાં એક વખત દસેક દિવસ માટે મારે આબુ-ના એક આધ્યાત્મિક કેન્દ્રમાં રહેવાનું બનેલું. ઉનાળાનો પ્રભાવ તો એટલી ઊંચાઈએ ક્યાંથી લાગે? એ વખતે જળાશયો પણ ભરપૂર હતાં. લીના અને રીના નામની સાધિકાઓ સાથે હું ભર ઉનાળે શિયાળાનો અનુભવ કરવા માટે પરોઢના વનકેડી ઉપર ચાલવા નીકળી જતો. બહુ બોલકી રીના કહે : “તને પંખીના ગીતનો અર્થ સમજાય છે? સૂરજ વિષે તારે શું કહેવું છે?” લીના ધીરેથી બોલી : “મારે પંખીના ગીતનો અર્થ નથી કરવો. બસ, એને સાંભળવાનો આનંદ લેવો છે. ધુમ્મસની ચાદર ભેદીને ઊગતા સૂરજને શાની સાથે સરખાવીએ તો વધારે શોભે, એ વિચારવામાં કે ચર્ચા કરવામાં પણ મને રસ નથી. પંખી છે, ગીત છે, ધુમ્મસ છે, સૂર્યનો ઉદય છે. બસ, એ બધાં છે. બધાં બહુ સુંદર છે. મારે મૌન રહીને એમને માણવા છે. મારે આ અનન્ય પ્રભાતને મારી અંદર આત્મસાત્ કરી લેવું છે. પ્રભાતની આ પળોને મારે પોતાના અસ્તિત્વનો અંશ બનાવી દેવી છે.”

લીના મૌનમાં વિરમી ગઈ. તટસ્થ એવો હું પણ મૌનના મખમલે વિંટળાઈ વળ્યો. અને રીનાને તો જાણે પ્રભાતના રાજમહેલમાં છૂપાયેલા અનેક ખજાનાની ચાવીઓ મળી ગઈ હોય એમ મૌનના મોજેદરિયામાં લીન થઈ ગઈ.

મારી કેટલીક સવારોને હું પ્રયોગની પાવન ભૂમિ બનાવી દઉં છું. ક્યારેક હું એવો વિચાર કરું કે શબ્દો જ ના હોય તો આ સવારનું સ્વાગત કેવી રીતે કરી શકાય? અરે, વિચારો જ ના હોય તો...? ને એ સાથે જ એક સુભગ વિસ્ફોટ થાય અને અનાહત નાદના નીરવ દરિયામાં ઓગળી જવાય.

સંસારમાં ગળાડૂબ માણસો જ નહીં, સાધનાપથના યાત્રી હોવાનો આનંદ લેનારા ઘણા લોકો પણ પ્રભાતના પાલવને બરાબર પકડી શકતા હશે કે કેમ એની મને શંકા છે. સાધકની સવારને માથે કાંઈ છોગલાં હોય એમ મારે નથી કહેવાનું. પણ એમની સવાર પણ જો સંસારે આંકી આપેલી સામાન્યતાઓની સરહદોમાં સંકોચાઈ જતી હોય તો એમ કહેવું જ પડશે કે ક્યાંક કશીક ઉણપ છે.

દાયકાઓ પહેલાંની મારી ડાયરીનું પાન બોલે છે : “રોજ સવારે એક નવા જીવનનો આરંભ થાય છે. ગઈ રાત એ વીતી ગયેલો ભૂતકાળ અને આજ નવો જ પ્રગટેલો દિવસ, એ બેયની વચ્ચે એક અનોખો સેતુ હતો. પ્રત્યેક પ્રભાત એક નવા વિશ્વનું પ્રવેશદ્વાર હોય છે—નવાં દશ્યો, નવાં લક્ષ્યો, નવા પુરુષાર્થની નવી પગડંડીઓ...”

‘સાગરપંખી’ની અનોખી રૂપકકથા લખીને રાતોરાત વિશ્વવિખ્યાત બની જનારા રીચાર્ડ બેંક નામના એક લેખકે આપણ સહુને એક ધારદાર પ્રશ્ન પૂછ્યો છે : “આપણું જીવન-કાર્ય પૂરું થઈ ગયું છે કે નહીં એમ ક્યારે કહી શકાય? જો આપણે જીવતા હોઈએ તો જીવનકાર્ય પૂરું નથી જ થયું, એમ અવશ્ય કહી શકાશે.”

સવારની સુગંધ વિષે વાતો કરતી વખતે વળી આટલો બધો ગંભીર વિચાર હું વચ્ચે કેમ લઈ આવ્યો? કારણ છે. જીવનકાર્ય પૂરું થવાની વાત જવા દો; અસંખ્ય લોકો એવા હોય છે, જેમના જીવનકાર્યનો આરંભ જ નથી થયો હોતો. એમ ઘણાની સવાર પડતી જ નથી હોતી. એમનો દિવસ ક્યારેય શરૂ થતો જ નથી. એમનું જે જીવન હોય છે એ સુધરેલા, રંગેલા ઢસરડા

સિવાય બીજું કાંઈ જ નથી હોતું.

ગયા વર્ષે મારે હરદ્વાર-ઋષિકેશ જવાનું બનેલું. લક્ષ્મણ-ઝૂલાથી થોડે દૂર બે સમાધિઓ જોવા મળી. એક સમાધિ ઉપર બ્રહ્મલીન સંન્યાસીના જન્મની અને મરણની તારીખો વચ્ચે એમનાં સત્કાર્યોની લાંબી સૂચિ હતી. બીજી સમાધિ ઉપર સદ્ગતની જન્મતારીખ અને મૃત્યુની તારીખ વચ્ચે કશું જ નહોતું. ઘણા લોકોનાં જીવન આવાં હોય છે. બસ, જન્મ્યા અને મરી ગયા. વચ્ચે કશું જ નહીં. એ બે અગત્યની તારીખો વચ્ચે સમયગાળો આઠદસ દાયકાનો પણ હોઈ શકે છે. પણ એમાં ભર્યું શું? શૂન્ય. કર્યું શું? શૂન્ય. લોકો—અસંખ્ય લોકો, કહેવાતા સાધકો પણ, સવારે જાગે, સાંજે ઊઠે. વચ્ચે ભર્યું શું, કર્યું શું? શૂન્ય. એમને આત્મસંતોષ તો ઘણુંબધું કર્યાનો હોય પણ ઘાંચીના બળદ જેવી જિંદગી—દિવસ પણ—ક્યાં પસાર થઈ જાય એની ખબર ના પડે. એમનાં દુઃખ, એમનાં સુખ, એમના રગડાઝગડા, બધું સમાન્તર અને સપાટ.

પ્રભાતની ને સમયની મહત્તા સમજવાની છે. પ્રભાત બહાર પ્રગટે છે. પણ એના કરતાં અનેક ગણું સુંદર, તાઝગી-વાળું અને મનોહારી પ્રભાત તો આપણી ભીતરમાં પોઢેલું હોય છે. મારે એમ કહેવું હતું કે ભીતરમાં પ્રગટેલું હોય છે. પણ એના તરફ આપણું ધ્યાન હોતું જ નથી. કબીરે ચોટ મારી છે : “તુંને રાત ગંવાયી સોયકે, દિવસ ગંવાયા ખાય. હીરા જનમ અણમોલ થા, કોડી બદલે જાય.”

હું રોજ સવારે જાગું ત્યારે કબીરજીના ચાબૂકને યાદ કરું છું. પછી તરત જ પ્રભાતના થાળમાં આવેલો, પ્રભુની કૃપાનો પ્રસાદ નિહાળીને ધન્ય બનું. પ્રાર્થનાદ્વારા પરમાત્માને કહું કે

મારી સાથે રહેજે. એની આશિષધારાઓ માટે હું એનો આભાર માનું ને નવી યાત્રા માટે તૈયાર થાઉં.

બપોરના ભોજન પછી વીસેક મિનિટ આડે પડખે થવાની મને ટેવ. જાગીને પાછો પેલો ક્રમ અજમાવું. ખરા બપોરમાં પણ હું નવ પ્રભાતની તાઝગી લાવું. નવેસર યાત્રા આરંભુ.

એક નવો પ્રારંભ એટલે શું વાત કહેવાય! દિવસ કે રાતની કોઈ પણ ક્ષણ એના માટે યોગ્ય જ ગણાય. પણ સવારની વાત સાવ નિરાળી જ. પ્રભાતી સૂરજનું પહેલું કિરણ જ નહીં, પરોઢનો આછો ઉજાસ પણ દિવસના ખડકમાં ઘૂપાયેલા સોના તરફ આપણને ઈશારો કરે છે.

સાચા આધ્યાત્મિક ગુરુઓ લેતા કશું નથી, પણ આપે છે બધું જ.
—સ્વામી રામ

ફોન : દુકાન : ૨૨૫૮૮૧૨ ઘર : ૨૬૬૪૦૭૮

મોબાઈલ : ૯૮૨૪૭૦૪૦૯૭

દીપક સી. મહેતા

❁ કૃષ્ણા ફિલ્મ્સ એન્ડ સ્ટુડિઓ ❁

૧, શ્યામ એપાર્ટમેન્ટ, કાકડીઆ કોમ્પ્લેક્ષ પાસે,
ઘોડદોડ રોડ, સુરત-૩૯૫૦૦૧

વાત એક ખ્રિસ્તીબાળાની

ઈશીતા

[ફીલુ એક ખ્રિસ્તી બાળા છે. વડોદરાની સાધક શ્રી મયૂરી ટેલર સાથે તે સ્વર્ગારોહણ બે વાર આવી છે. પૂ. માએ તેને ઈશીતા નામ આપ્યું છે. પૂ. માના પ્રેમપૂર્ણ વ્યવહાર ને નિખાલસ મુક્ત હાસ્યથી તે કેવી અભિભૂત થાય છે તે તેના શબ્દોમાં જ જોઈએ.

તેનું 'ચા'નું વર્ષોનું વળગણ પણ પૂ. માની કૃપાથી છૂટી જાય છે. તેને એ પૂ. માની કૃપાપ્રસાદી માને છે. —તંત્રી]

ફીલુબેન ઉર્ફે ઈશીતા એની જ કલમે

હે મા, મને તમારાં ચરણોમાં ધરી રાખજો અને તમારા દિવ્ય સ્વરૂપનું દર્શન કરાવતાં રહેજો.

હે મા, તમોને ખબર છે? ઈશીતાએ એક વસ્તુનો ત્યાગ કર્યો! ખરેખર મા તમે ખૂબ જ રાજી થશો! કારણ કે બધાં જ મને ચા છોડવા માટે કહેતાં હતાં, પરંતુ મા હું સવારે ઊઠું એટલે સીધી જ રસોડામાં જઈને ચા મૂકી દઉં, પછી જ બ્રશ કરતી હતી. હે મા, મને ચા પીવાની આટલી બધી તલપ લાગતી હતી, પરંતુ હે મા, મેં તા. ૧૦—૨—૦૫ને ગુરુવારે જ્યારે સૌ પ્રથમ વાર સ્વર્ગારોહણમાં બપોરના ૨ ની આસપાસ પગ મૂક્યો. ભૂખ પણ લાગી હતી. પરંતુ એથી વધારે તમારા દર્શનની તાલાવેલી વધારે લાગી હતી. જે તાલાવેલીનો અંત બપોરના લગભગ ૩ વાગ્યા પછી આવ્યો. તમને જોઈને મનમાં એક પ્રકારની શાંતિ ફેલાઈ ગઈ. કારણ સફેદ વસ્ત્રોમાં

તમે ખૂબ જ શાંત સોમ્ય દિવ્ય આત્માથી ઝળહળી ઊઠતાં હતાં. તમારું સુંદર, અતિશાંત પરંતુ ખડખડાટ હાસ્ય અતિ આકર્ષક લાગ્યું તે મારાં હૃદયને સ્પર્શી ગયું અને હું તમને ઘણાં જ લાંબા વખતથી જાણે જાણતી હોઉં તેવું લાગ્યું. મા તમે ભલાઈનાં ભંડાર છો.. હે મા, આખા જગતની તમે મા છો છતાં લોકોથી પર બનીને તમે અલિપ્ત છો—ભગવાનમય છો—એવું મેં મનોમન માની લીધું હે મા, સ્વર્ગારોહણની શાંત ભૂમિનો સ્પર્શ થતાં મને દેવળમાં એક ગીત ગવાય છે. તે યાદ આવે છે.

હે મા,

શાંત એકાંત ને નીરવતામાં,
કેંક જનોએ ઢૂંઢ્યો રે ભગવાન.

યોગથી ઈન્દ્રિયોને જીતી, ધ્યાન ધરી મન સાધના કીધી,
ચેતનશક્તિ સીંચી સીંચી, પરમ તત્ત્વની શોધ જ કીધી,
પરમ તત્ત્વની સાથે સાધ્યું મનનું અનુસંધાન.
નિજમાં થઈ જઈ એકતાન...(૧)

હે મા, તમારા દર્શનથી મને લાગ્યું કે તમે તો જીવતા જાગતા ભગવાન છો, અમારી વાતો સાંભળો છો, અમને જોઈતી દરેક વસ્તુઓ આપો છો, અમને જે પ્રેમ જોઈએ છે. તે પ્રેમ આપો છો. મારી એક પ્રાર્થના છે કે દુનિયામાં દરેક વ્યક્તિને તમારાં જેવાં મા મળે, તમારા જ દિવ્ય સ્વરૂપનું દર્શન થાય. કોઈ પણ તેમાંથી બાકાત ન રહી જાય. ઈશીતા આ દુનિયામાં આવી તમારા દિવ્ય સ્વરૂપનું દર્શન થયું એટલે હવે ઈશીતાનો ફેરો ફોગટ નહીં જાય, હે મા, સાચી વાતને!

હે મા,

હવે આવી ચાની વાત. તારીખ ૧૧—૨—૦૫ શુક્રવારનું નવું પ્રભાત—નવો સંદેશ—નવું જીવન નવાં મૂલ્યો સાથે લઈને

આવે છે. પ્રાર્થનાખંડમાં બધાં જ ભક્તો પોતાના સાથે વાતો કરે છે. હું પણ એમાંની એક હતી પરંતુ મયૂરીબેન બેચેન છે. કારણ તેઓ જાણે છે કે ઈશીતાને યા જોઈએ છે. એટલે મયૂરીબેનની પ્રાર્થનાના ભંગ માટે ઈશીતાની યા નિમિત્ત બને છે. મને ખૂબ જ દુઃખ થાય છે. મારી કુટેવ મયૂરીબેનની સાધનામાં ભંગ પડાવે છે. ત્યારે હે મા, મારા માનસપટ પર તમે આવો છો. પ્રભુ યોગેશ્વર માટે આટલો બધો ત્યાગ, આટલું મોટું બલિદાન! અન્ન, મૌન, સફેદ વસ્ત્રો પરિધાન તો પછી મારી આ કુટેવ. અત્યારથી જ. ત્યાગ આપવો. બસ આ છેલ્લી વાર પછી ત્યાંથી નિયમ લીધો. યા નહીં પીવી. મન સાથે દઢ સંકલ્પ આ બધું તમારી કૃપાથી જ થાય છે. મા મારામાં જે કુટેવ હોય તે તમારાં દર્શનથી જ નષ્ટ થાય એવી કૃપા વરસાવતાં રહેજો.

હે મા, તમોને વારંવાર પ્રણામ હો...હે મા, હું તમારો હૃદયપૂર્વક આભાર માનવાની તક ઝડપી લઉં છું તેને માટે મારી પાસે શબ્દો ઓછા પડે છે. પરંતુ હે મા, “સાથે સાથે હૃદયની ઊર્મિઓ એ કોઈ ફાર્મનાં પુષ્પ હોત તો તમારાં માટે જરૂર ચૂંટીને મોકલાવત, પરંતુ ઊર્મિઓ એ ઊર્મિઓ જ છે.”

હે મા, સ્વર્ગારોહણથી ઘરે જવાનું મન નથી થતું પરંતુ ઘરની અનેક નાની મોટી જવાબદારી હોવાને કારણે જવું પડે છે. જો મારું ચાલે તો લાંબો વખત તમારાં શ્રી ચરણોમાં રહું પણ ભાગ્યમાં હોય તેટલું જ મળે. હે મા, તમોએ મને ખૂબ જ નિઃસ્વાર્થ પ્રેમ આપ્યો છે. ખૂબ જ વ્હાલ કર્યું છે. મા મને ખબર ન હતી કે તમારો ચરણ સ્પર્શ ના થાય. એટલે પહેલી વાર આવી ત્યારે વારંવાર તમારો ચરણસ્પર્શ કર્યો હતો. તે માટે હું તમારી હૃદયપૂર્વક ક્ષમા યાચું છું. મા તો બાળકની દરેક ભૂલને

માફ જ કરતી હોય છે. ખરુંને મા પ્રભુ? પરંતુ હે મા, તમે મને હંમેશાં તમારા ચરણોમાં માથું નમાવીને પ્રણામ કરાવજો. અને ખડખડાટ હાસ્ય ભરેલા સ્વરૂપનું દર્શન દેતાં રહેજો. એટલી કૃપા આ ઈશીતા પર હંમેશાં વરસાવતાં રહેજો. મા.

હે મા, તમે વાત્સલ્યમય મૂર્તિ છો. પ્રેમનો વહેતો ઝરો. અને કરુણાનો ભંડાર છો, હે મા પ્રભુએ મને જે દૈહિક મા આપી હતી તે તેમની પાસે બોલાવી લીધી. પરંતુ પ્રભુએ મને આધ્યાત્મિક જીવનમાં આગળ લાવનારી મા સર્વેશ્વરીનું દર્શન આપીને મારા જીવનમાં આનંદ આનંદ તેમ જ મારું જીવન ધન્ય બનાવી દીધું, માટે હે મા, આ ઈશીતા બાળક તમારી પાસે હંમેશાં હંમેશાં ધન ના માગે. માને નમો પરંતુ માગે તમારો સાથ. ઈશીતાને દર્શન દો હે મા, સમય સમયની બલિહારી છે. રાહ જોઉં છું તમારી. દોડીને આવીશ તમારે ચરણે જોડીને બે હાથ. હે મા દર્શન દો વારંવાર.

હે મા, તમે મારી સાથે ને સાથે રહેજો, પાસે ને પાસે રહેજો ડાબે ને જમણે રહેજો કે મારાથી આ સંસારરૂપી સાગરમાં પેલે પાર નાવ હંકારી જવાય, જેથી તમે મારા જીવનમાં નાવિક બનીને આવજો અને મને હંમેશા નમ્ર દીકરી બનાવજો. તમારાં સ્વરૂપ દર્શન વારંવાર આપજો. તે માટે વારંવાર પ્રણામ.

સ્મરો અને તરો

જ્યોત્સ્ના ત્રિવેદી

શ્રી શ્રી માએ ૧૬-૪-૦૫ ની રાત્રે વિદેશગમન કર્યું. સ્વદેશ-ગમન હોય કે વિદેશગમન આપણે જ્યારે માની સંનિધિમાં ન હોઈએ ત્યારે શું શું બન્યું તે જાણવાની આપણને એક એવી ઉત્સુકતા રહે છે અને આ બાબતે આપણે સહુ સરખા જ.

પૂ. શ્રી મા તા. ૧૩-૪-૦૫ ના રોજ મુંબઈ પધારે છે. હરિદ્વાર પ્રવાસ, અમદાવાદ પ્રવાસ અને અસહ્ય ગરમી વચ્ચે મુંબઈ પ્રવાસ આ બધાની વચ્ચે આપણે પૂ. શ્રી માના પરિશ્રમની અને થાકની કલ્પના કરી શકીએ છીએ. છતાં પૂ. શ્રી મા ખૂબ દયાળુ છે. શ્રી નારાયણભાઈ જાની પૂ. શ્રી માને વિદાય આપવા આ ઉંમરે પણ મુંબઈ પધાર્યા છે, જાણી દર્શન આપે છે.

પૂ. શ્રી મા “કાકા આજે ૬૨ વર્ષના અને મા ૮૬ વર્ષનાં (કાકાએ પેન્ટશર્ટ પહેર્યા છે તેથી ઉંમર કરતાં થોડા યુવાન લાગે છે. કાકા-હે મા, આટલો લાંબો પ્રવાસ કરાતો હશે! આવું પરાક્રમ કેમ સૂઝ્યું? પૂ. શ્રી મા! ચાર કલાક માટે બધું બાંધવું ને છોડવું એના કરતાં વિચાર્યું કે ભલે થોડું કષ્ટ પડે પણ પહોંચી જવાશે.

શ્રી મા : શ્રી તરલાબહેન નિવૃત્ત થવાનું વિચારે છે. કાકા કહે : તો ખૂબ સરસ. ‘અધ્યાત્મ’ને ખૂબ ફાયદો થશે. ભાવ, ભાષા, સમજ અને સાહિત્યનો તેઓનો સતત સંપર્ક તેને લીધે

અમને લેખો મળતા જ રહેશે.

જ્યોત્સ્ના : તરલાબહેને ૧૩ નવે, ૨૦૦૪ ના રોજ આપેલું પ્રવચન ખૂબ મનનીય છે. પૂ. માને સવિશેષરૂપે સમજવા માટે દરેક સાધકે તે દરરોજ વાંચવું જોઈએ. તે ઉપરાંત ૧૯ મી માર્ચે તેઓના જીવનમાં આવેલ પરિવર્તન અંગે તેઓએ આપેલો વાર્તાલાપ પણ ખૂબ મનનીય હતો, જેમાં સાચા સાધકના જીવનમાં સહજરીતે થઈ જતા પરિવર્તનની વાત હતી.

પૂ. મા : તો ચાલો જોડો તરલાબહેનને ફોન-પૂ. મા લખે છે શ્રી નીલાબહેનની મદદથી તરલાબેનનો ચાર પાંચ જગ્યાએ શોધવાથી સંપર્ક મળી જાય છે.

તરલાબહેન : આજે ૧૪ એપ્રિલ. પૂ. રમણ મહર્ષિની પુણ્યતિથિ, તેથી ગાંધીનગર આવ્યાં છીએ. આજે ખૂબ સરસ ધ્યાન થયું. સરસ દિવસ વીત્યો.

પૂ. મા : રોજ જ મનાવો! પૂ. માની પુણ્યતિથિ મનાવો.

તરલાબહેન : પૂ. માની તો જન્મજયંતી ઉજવાય.

પૂ. મા : કંઈ પણ ઉજવો પણ વિશેષ કરો.

તરલાબહેન : મા માટે એક ઓર્ડિનન્સ બહાર પાડવાનો છે. કે પૂ. માએ વિમાન પ્રવાસ સિવાય લાંબો પ્રવાસ કરવો નહીં. (આ વાત તેઓ પૂ. માએ હરિદ્વારથી અંબાજીના એક-ધારા વેકેલા મોટરપ્રવાસને અનુલક્ષી કહે છે.

જ્યોત્સ્ના બહેન : મેં પણ એકવાર પૂ. શ્રી માએ ટ્રેઈનનો પ્રવાસ કરેલો ત્યારે પૂ. શ્રી મા સાથે મીઠો ઝગડો કરેલો.

તરલાબહેન : વિચારેલું કે આજે રજા છે. પેપરો પણ નથી તપાસવાનાં, નથી ક્યાંય જવાનું. અંબાજી પણ નથી જવાનું.

એટલે શાંતિથી સૂઈ રહીશું પણ આપે તો સવારે ૫-૩૦ વાગે જ જગાડી દીધાં! આપ કંઈ ચેન લેવા દેતાં નથી.

પૂ. મા : આ સ્લેટમાં જે કંઈ લખાય છે તે માની કલમ નથી. મા તો ક્યાંય તૂટીફૂટીને ભાંગીને ભૂકો થઈ ગઈ છે.

જ્યોત્સ્ના : અમારી સ્થિતિ પણ બહુ સારી નથી.

તરલાબહેન : અમારું મુખત્યારનામું લઈ લોને!

જ્યોત્સ્ના : પૂ. માએ તો ક્યારે તે લઈ લીધું છે. તે ખબર જ ન પડી.

પૂ. મા : મુખ્યત્યારનામું તો અમે લઈ લીધું પણ તમે સહુ અંદર આડાઅવળા લીટા દોર્યા કરો છો તે જ અમારા તમારા માટેના કાર્યમાં અવરોધરૂપ બને છે.

જ્યોત્સ્ના : માની આર્ષદષ્ટિને આપણે સહુ સમજી શકતાં નથી.

તરલાબેન : માએ આશલનું નામ પ્રણામી પાડ્યું છે. (ગઈકાલે એરપોર્ટ પર પૂ. શ્રી માએ આશલને બુકે આપ્યું એરપોર્ટપર ફરજ પરની બહેનને લાગ્યું કે આ બુકે પૂ. શ્રી માને પહોંચાડવાનું રહી ગયું છે. પૂ. શ્રી માના એક હાથમાં સ્લેટ ને બીજા હાથમાં પ્રભુ છે. તે બહેને મદદરૂપ થવાની ઈચ્છા દર્શાવી તો આશલે જણાવ્યું કે પૂ. શ્રી માએ આ તો મને જ આપ્યું છે. તે વખતે શ્રી અરુણાબહેન ઠાકર એરપોર્ટની તે બેનને પૂ. માનો સહજ પરિચય આપે છે તેથી તે બેન ફરજ પરના બે અધિકારી અને તે બહેન પૂ. માને પ્રણામ કરે છે. અને પૂ. માનો ફરી ભક્તોને દર્શનનો લ્હાવો લેવામાં મદદરૂપ થાય છે.)

તરલાબહેન : ગઈકાલે પૂ. શ્રી મા બિપીનભાઈને ત્યાં જવાના બહાને શાલીગ્રામ પધાર્યા (તરલાબહેનનું નિવાસ-સ્થાન) ધૂળમાં પગલા પડાવ્યાં સ્વાગત કે પૂજનની કોઈ જ તૈયારી ન હતી.

જ્યોત્સ્ના : પૂ. માને ત્યાં પ્રભુ પધાર્યા ત્યારે પૂ. માની સ્થિતિ પણ કંઈક તેવી જ હતી. પૂ. માનું પૂજન પ્રભુએ તે સામગ્રીથી કર્યું. પૂ. શ્રી મા સંમતિ સૂચક સ્મિત કરે છે.

તરલાબહેન : પૂ. શ્રી મા એક બહેનને મોટી બહેનનું પદ છોડવાનું કહે છે. ક્યાં સુધી તે સંબોધનથી સંસારનો ભાર લઈ ફર્યા કરવાનું? દેવસ્થાનમાંથી બધું જ કાઢી નાંખી એક દેવનું જ આરાધન કરો. પાટીપેન કે. જી.માં શોભે, કોલેજના વિદ્યાર્થીને તો ફાઈલ અને ફોલ્ડર હાથમાં શોભે.

પૂ. મા : સાચી જ વાત છે ને! પ્રભુએ વળગણો ઓછાં ઓછાં કર્યાં છે. ઉપાધિ આપી નથી તો શા માટે તે તકનો લાભ ન લેવો!

તરલાબહેન : મારે મારી સાંસારિક જવાબદારીઓ છે. બા, યશવંતભાઈ, આશલ, તે બેનને તો કંઈ નથી, તો તેઓએ સંપૂર્ણપણે તેમાંથી મુક્ત રહેવું જોઈએ. આ કામ તેમને માટે સરળ અને સહેલું છે.

તરલાબહેન : જતાં જતાં કંઈ પ્રેમાદેશ આપો.

પૂ. શ્રી મા : ‘સ્મરો અને તરો.’

જ્યોત્સ્ના : શ્રી શંકરાચાર્યના બ્રહ્મસૂત્રના સૂત્ર જેવું આપે તો સૂત્ર આપી દીધું હે મા, આપને કેવું સરસ સૂઝે! પણ મા જેનું નામ, તેઓ યશ તો બધો ગુરુદેવ પ્રભુને જ આપે.

મે : ૨૦૦૫

૩૫

તરલાબહેન : મા રક્ષામ્ની કેસેટ ખૂબ સરસ છે.

પૂ. શ્રી મા : રક્ષામ્ની કેસેટ સાંભળતાં સાંભળતાં આંખ બંધ કરીએ તો મને એવું લાગે છે કે રક્ષાયેલાં અમે બીજા લોકમાં વિહાર કરી રહ્યાં છીએ.

જ્યોત્સ્ના : આજે બપોરે જ અમે રામકૃષ્ણ કથામૃતમાંથી ઠાકુરની એવી અનુભૂતિનું વાંચન કર્યું.

મા મલકાઈને આનંદ વ્યક્ત કરે છે.

પૂ. શ્રી મા તરલાબહેનને આશીષ આપી વાર્તાલાપ પૂર્ણ કરે છે.

પૂ. મા શ્રીનારાયણભાઈ, શ્રી હરગોવિંદભાઈ ભટ્ટ, અનિલ ભાઈ ભટ્ટ, પ્રકાશભાઈ ભટ્ટ, મધુભાઈ ભટ્ટ સહુને કુમારપાળ દેસાઈનું પુસ્તક બતાવી તેમાંથી વાંચન કરાવે છે. પછી પ્રણામ કરી સહુ વિદાય થાય છે. પૂ. શ્રી મા ઉપાસના ભાવસાર (રાજુ યાત્રીનાં પત્ની)નું શ્રવણ દર્શન સ્વીકારે છે તેને આશીષ આપે છે.

તા. ૧૬-૪-૦૫ ના રોજ નીકળતાં પહેલાં હરીશ્ચંદ્રભાઈ જાની હમણાં જ ઉપરનાં દ્વાર ખટખટાવી આવી લાંબી માંદગીમાંથી ઉભા થયા છે. જેઓ શ્રી માની કૃપાથી જ ઉભા થયા છે. તેઓને તથા તેમનાં પત્નીને પૂ. શ્રી મા રક્ષા બાંધે છે. ચિન્મય પંડ્યા દસ વર્ષનો બાળક એકલો જ મસ્કત જવાનો છે તેને પણ મા રક્ષા બાંધે છે.

નારાયણ કાકા : પરદેશ જઈ થોડો દેહાધ્યાસ રાખજો એટલા ઉપરામ ન થઈ જતાં કે અમને ન ઓળખો. અહીં ભારતમાં આપનો એક ૮૫ વર્ષનો દીકરો પણ આપને ખૂબ

૩૬

અધ્યાત્મ

યાદ કરે છે. તેનું સ્મરણ રાખજો.

યાત્રાની પ્રાર્થના થાય છે. પ્રણામ થાય છે. સહુ ભાવ-વિભોર થઈ જાય છે. પૂ. શ્રી મા પ્રસન્ન છે. સહુને આશીષ આપી પ્રયાણ કરે છે.

શ્રી પ્રકાશ ભટ્ટ પૂ. શ્રી માને જલ્દી ભારત પાછા પધારવાની પ્રાર્થના કરે છે. અને મા ખૂબ પ્રેમથી તેઓને આશીર્વાદ આપી પ્રયાણ કરે છે.

સહુની એક જ પ્રાર્થના છે હે મા! વહેલાં પધારજો.

નિઃસ્વાર્થભાવે જગતમાં લોકહિતનાં કામ ના થતાં હોય તો જગતના બધાં જ શાસ્ત્રો ને ધર્મોપદેશો વ્યર્થ ગયા છે એમ સમજવું. —યોગેશ્વરજી

ઘર : ૨૪૮૦૪૨૮ ઓફિસ : ૨૩૬૦૩૭૬
મોબાઈલ : ૯૮૨૪૨૧૫૨૬૭

ખેતીની સિંચાઈ માટે વિશ્વસનીય એન્જીન

“સત્યવાન” તથા “ચંદન”

૬, ૮ તથા ૧૦ હો. પા.

—: બનાવનાર :—

❀ કનેરીયા એન્જીનીયરીંગ વર્ક્સ ❀

૧/W, ભક્તિનગર ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એસ્ટેટ, રાજકોટ-૩૬૦૦૦૨

અમારી દશરથ યાત્રા

ત્રણ યુવાન સાધકો પાસેથી દશરથયાત્રાના પોતાના પ્રતિભાવોના લેખો મળ્યા છે. તેમનું સંકલન કરવા પ્રયત્ન કર્યો છે. આ લેખકો છે શ્રી તારક વ્યાસ, શ્રી અનિલ કાકા અને શ્રી સ્નેહલ પુરોહિત.—તંત્રી

શ્રી દશરથાયલયાત્રા વિષે શ્રી તારક વ્યાસ શું લખે છે તે જોઈએ.

યાત્રા શબ્દની અર્થની બહુ ખબર નહીં. અમારે મન ફરવું, ટહેલવું, મોજ કરવી ને રખડવું પણ દશરથાયલનો પ્રવાસ એ સાચા અર્થમાં યાત્રા બની રહી. સતત મા—પ્રભુના સ્મરણ સાથે યાત્રા પૂરી થઈ અને જીવનની એક મહાયાત્રા બની રહી.

અમારી દશરથયાત્રામાં બધા જ યુવાનો હતા અને અમારા સ્વભાવગત લક્ષણોને ધ્યાનમાં લઈને ઘણા સાધકો એવું માનતા કે અમે ધમાલ મસ્તી કરતા, કોક પેપ્સી પીતા પીતા દશરથાયલ ચઢીશું, ઠંઠા મશ્કરી કરીશું, ગપ્પાં મારીશું અને વધુમાં વધુ બાવની ગાઈને પાછા ફરીશું. આ બધા માના ચઢાવેલા છોકરાઓ સાધના અને યાત્રાનો મર્મ શું સમજે? એમ માનીને ઘણા ગંભીર અને ઠરેલ સાધક ભક્તોએ અમારી યાત્રામાંથી તેમના નામ પાછાં ખેંચી લીધાં અને સ્વાભાવિક વાત છે કે એવા ઊંડા જપ—ધ્યાનની આશા રાખવી એ અમારી દશરથયાત્રીની ટોળી માટે અશક્ય હતી અને વળી આ યાત્રામાં પૂ. મા સાથે નહતા આવવાનાં એટલે પ્રત્યક્ષની સાધના કરવાવાળા સાધકો પણ દૂર રહ્યા.

પૂ. માએ આગલે દિવસે સિહર્મલ માટે ચંડીકા દેવીની યાત્રા કરાવી અને ચઢાણ તથા ઊંચાઈનો ખ્યાલ આપીને દરેકને એમણે માનસિક તથા શારીરિક રીતે સજ્જ કરી દીધા, તે દિવસે બપોરે દેવપ્રયાગ પહોંચ્યા.

દેવપ્રયાગ પહોંચીને સૌ પ્રથમ પૂ. શ્રીની કુટિયાનાં દર્શન કરવા ગયા. તે શાંતાશ્રમની પાવનભૂમિને પ્રણામ કર્યાં.

સાંજે હોટલના રૂમ પર ઉપર શું લઈ જવું તેનું લીસ્ટ તથા તે સામાન ભેગો કરવાની ચર્ચા કરી, પણ માની ઈચ્છા તો અલગ જ હતી, તે દિવસે વેટના વિરોધમાં સમગ્ર ઉત્તરાંચલ બંધ હતું એટલે અમારી દૃષ્ટિએ જરૂરી જણાતો સામાન મળ્યો જ નહીં, ફક્ત ઉપર લઈ જવા ખીચડીનો સામાન તથા પાણીની બોટલોની વ્યવસ્થા થઈ. વળી પૂ. માની ટકોર યાદ આવતી, બને તેટલી ઓછી જરૂરીયાતનો સામાન રાખજો. ચઢવું, યાત્રા કરવી, પૂ. માએ કોટિ ગામ પાછળનો લાંબો ને સીધી ચઢાઈવાળો રસ્તો સૂચવ્યો હતો. જ્યાંથી ખાસ કોઈ જતું નથી, જેથી ખરી મુશ્કેલીનો ખ્યાલ આવે.

હવે શ્રી અશ્વિનભાઈ કાકાની દશરથયાત્રાની નોંધ જોઈએ.

આજે તા. ૨-૪-૦૫ અમારા જીવનનો ઐતિહાસિક દિવસ કહી શકાય કારણ કે આજે શ્રી દશરથાયલની યાત્રાનો દિવસ હતો. સવારે લગભગ ૫-૪૫ વાગે ઊઠીને શ્રી દેવપ્રયાગ સંગમ પર સ્નાન કરી ત્યાં જ નિત્યનિયમો કર્યાં.

લગભગ ૭-૧૫ કલાકે પ્રાર્થના કરી અને જ્યાંથી શ્રી દશરથાયલ પર્વતની યાત્રાની શરૂઆત કરવાની હતી ત્યાંથી ૭-૨૦ કલાકે શરૂ થઈ. અમોને કોઈએ કશી સૂચના આપેલ નહીં પરંતુ અંતરના અંતરતમથી એમ થયું કે ઘણા બધા

ખુલ્લાપગે યાત્રા કરવાના છે તો આપણે પણ ખુલ્લાપગે જ યાત્રા કરવી જોઈએ. પહેલાં તો પગમાં મોજાં પહેરી રાખ્યાં હતાં પછી આની પણ શું જરૂર? શ્રી દશરથાયલની પવિત્ર ધરતી પર આ પગ અને ધરતીનું મિલન થવા દો.

જે જગ્યાએથી શ્રી દશરથાયલ જવાનું હતું તે જગ્યા પર મસ્તક ઝૂકાવી પ્રણામ કરી પ્રસ્થાન કર્યું, મનમાં પ્રભુસ્મરણ કરતાં કરતાં જતા હતા. અમો જે રસ્તે જવાના હતા તે કષ્ટમય રાહ પૂ. શ્રી માની આજ્ઞા અનુસાર પસંદ કર્યો હતો. અમને તે શ્રી સ્નેહલભાઈ અને શ્રી હેમલભાઈએ કહ્યું હતું.

પૂ. શ્રી માની આજ્ઞાનુસાર રાહ પર જે બાળકો મળતાં તેમને ચોકલેટ/બિસ્કીટ આપતાં. અમોએ એક શાળામાં શ્રી દીપકભાઈની સૂચનાથી લગભગ ૬૫ બાળકોને બિસ્કીટ વહેંચ્યાં.

પર્વતીય વિસ્તારના લોકો ખૂબ દયાળુ અને માયાળું લાગ્યા. શ્રી દશરથાયલ જવાના રસ્તે નાનાં નાનાં ગામ છે કણકી ગામ આવે છે. રસ્તામાં “બહેનો કહે ભાઈ જૂતા પહેનલો આપકો દર્દ હોગા” અમે તેઓને પૂ. શ્રી માનું સ્વરૂપ બતાવી કહેતા કે એ માઈ જો કવલ કે અંદર બેઠી હૈ વો હમારે પૈરો કે નીચે ભી કવલ બીછા દેગી ઈસલીયે હમે કોઈ તકલીફ હોનેવાલી નહીં હૈ. પછી અમારો જવાબ સાંભળી કહે શ્રી દશરથજી આપકો ખૂબ આશિષ દેંગે.

ધીમે ધીમે સૂરજદાદા પોતાના તાપનો અમને અનુભવ કરાવતા. વચ્ચે એક ગામના પાદરે બધા જ ભેગા થઈ સત્સંગ કરીએ છીએ. શ્રી દીપકભાઈએ પોતાના જીવનમાં પૂ. શ્રી મા સાથે જોડાયા તેની બધી વાતો કરી. આથી ઘણી મજા આવી.

હજુ સુધી પાણીની જરૂર પડી ન હતી. મનમાં થયું નિર્જળા

કરીને જ શ્રી દશરથાયલ પહોંચવું જોઈએ. આપણાં પૂ. શ્રી માએ પણ આવી જ રીતે યાત્રા કરી હતી તો આપણે પણ થોડીક પ્રેક્ટીસ કરીએ. રસ્તામાં ઘણીવાર સીધા રસ્તા આવતા, ઘડીક ચઢાણ આવતું.

આજુબાજુનું સૌંદર્ય અદ્ભુત હતું. આટલી નાની જગ્યામાં ગામડાના લોકો ખેતી કરતા. શ્રી દશરથાયલ લગભગ ૮ કિલોમીટર જેવું ચઢાણ છે. અને ૭૦૦૦ ફૂટની ઉંચાઈ પર આવેલું છે.

રસ્તામાં પૂ. શ્રી માનો મોબાઈલ આવે છે. શ્રી અપ્પુભાઈ (અર્પણભાઈ) પૂ. શ્રી માને બધો અહેવાલ આપે છે. પૂ. શ્રી મા તેમના સ્વભાવ પ્રમાણે બધું જ પૂછે છે કોણ આગળ છે. કોણ પાછળ છે. બધા જોડે તકલીફ તો નથી પડતી ને? શ્રી તારકભાઈ પૂ. શ્રી માને મોબાઈલ પર કહે છે કે શરીર વધાર્યા કર્યું છે. તે ભારે પડે છે. બાકી કોઈ તકલીફ નથી. બધામાં હાસ્યનું મોજું ફેલાય છે. પૂ. શ્રી માનો મોબાઈલ આવવાથી બધામાં શક્તિ સંચાર થઈ ગયો. કારણ પૂ. શ્રી માના એ સંદેશથી લાગ્યું કે તેઓ અમારી સાથે છે.

પૂ. શ્રી માની સૂચના હતી કે બેસતાં બેસતાં જજો પણ ત્યાંસુધી તો અમે કોઈ જગ્યાએ બેઠા ન હતા, મનમાં એવું હતું કે શ્રી દશરથાયલની તળેટીમાં જઈ પછી બેસીશું, પરંતુ આપણે વિચારીએ તેવું થોડું થાય છે?

હવે ધીમે ધીમે કપરું ચઢાણ આવ્યું. મોટાભાગે સીધું અને નાની કેડીવાળું ચઢાણ હતું. અહીં રસ્તામાં ઊભું પણ ના રહેવાય. કારણ ઉપર બધા પશુઓ ચરતા હતાં, જો તેમના પગેથી એકાદ પથ્થર નીચે આવે તો આપણને ઈજા કરી શકે.

હવે બધા જ આગળ નીકળી ગયા હતા. અમે અને ડો. પીયૂષ અને શ્રી નીલેશભાઈ પાછળ હતા અમને મનમાં થયું કે આપણને ક્યારે સાચા હૃદયથી પ્રાર્થના થશે અને ક્યારે અનુભવાશે કે આ સાચા હૃદયથી પ્રાર્થના થઈ! હજુ તો આમ વિચારતો હતો અને એ વસ્તુની પ્રતીતિ થઈ.

થોડુંક આગળ ચાલ્યા પછી શરીરમાંથી જાણે બધી જ શક્તિ જતી રહી હોય તેવું લાગ્યું હવે જાણે શરીર ઊભું રહેવાને પણ સક્ષમ ના હોય તેવું લાગ્યું. થોડુંક ચલાય પછી સૂઈ જવું પડે. ના કપડાનું ભાન ન રસ્તાનું ભાન, જાણે શરીર મૃતપ્રાય બની રહ્યું હોય એમ લાગતું. જે રીતે મહાભારતના યુદ્ધ વખતે શ્રી અર્જુન સગાંઓની સામે લડવાનું જોઈ શિથિલ થઈ ગયો હતો તેવી જ જાણે હાલત આ શરીરની હતી. જાણે બધું જ નૂર જતું રહ્યું. મનમાં થયું કે હવે શું થશે? હવે તો અડધો કિલોમીટર ચઢવું મુશ્કેલ થઈ પડશે.

હવે પછી શ્રી તારકભાઈનું લખાણ.

શ્રી વિપુલભાઈની હાલત પણ એવી જ હતી. તેમને કમરમાં પેઈન થતું હતું અને પાણીની તરસ પણ લાગી હતી.

અમારી પણ એવી હાલત હતી કે હવે પાણી પીવું પડશે. ગળું સૂકાતું જતું હતું. શરીરમાંથી જાણે બધું જ પાણી, બધી જ તાકાત નીચોવાઈ ગઈ હોય તેમ લાગતું હતું. ખિસ્સામાં એક મંચ (ચોકલેટ) પડી હતી. અમને થયું કે મંચ ખાઈ લઈએ, જેથી થોડીક શક્તિ આવી જાય તો બીજાજુ દુઃખ પણ થતું કે નિર્જળા તૂટી જશે. પણ મન કહે મંચ ખાઈલેને, શું ફરક પડવાનો છે? પણ હૃદય ના પાડતું, ના ખાઈશ. બીજું શું થશે? શરીર પડી જશે. શું આટલું પણ સહન ના થાય!

ત્યાં જ જાણે અમને ચમત્કાર થયો હોય એમ લાગ્યું. શ્રી તારકભાઈ મારી પાસે આવીને કહે, “અશ્વિનભાઈ કંઈ ખાવાનું છે મને ચક્કર આવે છે. એક ક્ષણ માટે મન કશું બોલ્યું નહીં, કારણ મને પણ મંચ ખાવાની ઈચ્છા થઈ હતી. પરંતુ બીજા ક્ષણે હૃદયદ્વારા હા પડાઈ ગઈ. હા ભાઈ, મારી પાસે મંચ છે અને શ્રી તારકભાઈને ઘણી રાહત થઈ. એ જોઈ થોડો આનંદ થયો. કારણ હવે મારી પાસે ખાવાનું કંઈ જ હતું નહીં, એટલે નિર્જળાનો નિયમ તૂટશે નહીં એમ લાગ્યું.”

અને પછી અચાનક અંતરના અંતરતમમાંથી ખરા હૃદયથી ભગવાનને પ્રાર્થના કરી, “હે પૂ. શ્રી મા—પ્રભુ, હિંમત આપો અને તળેટી સુધી પહોંચાડો અને ખબર નહીં ક્યાંથી જાણે શરીરમાં તાકાત આવી ગઈ કે રસ્તો મૂકી પર્વતની ઉપર જંગલી જાનવરની જેમ ઘાંસ પકડી અમે ચઢવાનું ચાલુ કર્યું.”

શ્રી પીયૂષભાઈ કહે ભલે શરીર પડી જાય પણ પાણી તો પીવું જ નથી. શ્રી સ્નેહલભાઈએ પાછું નીચે અમારે માટે પાણી મોકલ્યું. અમે તે માટે તૈયાર જ ન હતા કે અમારે પાણીના જોઈએ. અને પછી લગભગ દોડીને થોડોક રસ્તો પાર કરી તળેટીમાં પહોંચ્યા ત્યાં જઈ નિર્જળા છોડી અને જીવમાં જીવ આવ્યો.

ત્યારે થયું પૂ. શ્રી માએ તો ભરઉનાળામાં ધખધખતા તાપમાં યાત્રા કરી હતી. પૂ. શ્રી માને ત્રણ દિવસ નિર્જળા હતા. જ્યારે અમો તો અર્ધા દિવસની નિર્જળામાં જાણે ખલાસ થઈ જઈશું એવું લાગતું હતું.

આ શરીરને આપણે એટલી સગવડ આપીએ છીએ કે તે અગવડ ભોગવવા તૈયાર જ નથી. આથી આ તકલીફો પડે છે.

પૂ. શ્રી માની યાત્રા કેટલી કઠોર હતી તે હવે સમજાય છે.

કશું પણ બીજું યાદ આવે જ નહીં બસ એક શ્રીહરિનું નામ. શ્રી મા—પ્રભુનું સ્મરણ અને આમ પણ આપણે જ્યારે દુઃખમાં હોઈએ ત્યારે પૂ. શ્રી મા—પ્રભુની નજીક રહેવાની કોશીશ કરીએ છીએ. દુઃખમાં પૂ. શ્રી મા—પ્રભુનું વિસ્મરણ થતું નથી. એટલે જ કુંતીમાતાએ ભગવાન કૃષ્ણ પાસે જીવનમાં થોડું દુઃખ રહે એવું માગ્યું હશે.

હવે તારકભાઈ શું વર્ણવે છે તે જોઈએ.

પૂ. માએ જે રીતે યાત્રા કરી એ રીતે આપણે પણ કરીએ એટલે કે પગરખાં પહેરવા નહીં. નિર્જળા રહેવું અને સતત મા—પ્રભુના સ્મરણમાં લીન રહેવું, આથી અમે તમામ પ્રકારના સુખસગવડનાં સાધનો સાથે રાખ્યાં હતાં, પણ તે ના છૂટકે જ વાપરવાનાં. પાણીની બોટલો લીધી હતી, પણ પાણી પીવાનું નહીં. બુટ—ચંપલ જોડે હતાં પણ તે પહેરવાના નહીં. ચોકલેટ ગજવામાં હતી પણ તે ખાવાની નહીં અને બને તેટલો સંયમ રાખીને પ્રત્યેક યાતના—કષ્ટ—મુશ્કેલી ને અનુભવવાની. એ રીતે મા તથા પ્રભુને પડેલા કષ્ટને સમજવાનો પ્રયાસ કરવો. આ બધું શરૂઆતમાં ખૂબ જ સહેલું લાગતું હતું પરંતુ સમય જતાં પ્રત્યેક ક્ષણ કપરી થઈ પડી અને મા તથા પ્રભુનું સ્મરણ—યાદ સહજ થઈ પડ્યાં. યાત્રા દરમ્યાન બને ત્યાંસુધી મૌન અને જયકૃપાળુ માનો પોકાર થયા કરતો અને દશરથાયલ સામેથી તેનો પડઘો પાડીને પ્રત્યુત્તર આપતો.

બજાણા ગામ સુધી પત્થરનો પગથિયાંવાળો રસ્તો તો ઝટ કપાઈ ગયો અને ત્યાર બાદ કેડીનો રસ્તો ચાલુ થયો. એક બાજુ ખીણ ને બીજી બાજુ ડુંગર નીચે પત્થરની પથારી.

લગભગ ૧ થી ૨ કિલોમીટર જેવું સીધો રસ્તો પૂરો થયા બાદ સીધો જ દશરથ પર્વતની તળેટીના ડુંગરનું ચઢાણ, તે ચઢાણની કેડીપર એક સાથે એક જ વ્યક્તિ ચઢી શકે આવું લગભગ ત્રણ કિલોમીટરનું ચઢાણ હતું. ચઢતી વખતે નીચે સતત પત્થરનું ધ્યાન અને ઉપર ચરતાં પશુઓ કોઈ પત્થર ગબડાવે તો! બસ મા પ્રભુના સ્મરણમાં મૌન થઈને એક પછી એક કેડી સર કરતા હતા. સૂરજદેવ પણ અમારી આ યાત્રા જોતા જોતા મધ્યાહ્ને આવી પહોંચ્યા હતા અને ભરપુર પ્રમાણમાં તેમના આશીર્વાદનાં કિરણો વરસાવતા હતા ત્યાં હિમાલયના સિદ્ધ સંત સમા ચીડનાં વૃક્ષો છાંયડો ધરતાં હતાં. જેમ જેમ ચઢાણ વધતું ગયું તેમ તેમ કસોટી વધુ કપરી થતી ગઈ, ગળામાં પાણીનો સખત શોષ પડતો હતો અને શરીર પણ થાકી જતું હતું. થોડા થોડા સમયે વિશ્રામ લેતાં પૂ. માનું સ્મરણ કરતા ધીમી ગતિએ આગળ વધતા હતા. જેમ જેમ કષ્ટની તીવ્રતા વધતી તેમ તેમ માનું સ્મરણ પણ વધતું. સાથે જ જ્યાં સુધી દુઃખ ના પડે કે કષ્ટ ના પડે ત્યાં સુધી અંતરથી ભગવાનની યાદ આવતી નથી.

થેંક્યુ મા. જો આવી યાત્રા ના હોય તો આટલું અવિરત તમારું સ્મરણ ના થાય, અને પૂ. માએ પ્રભુ માટે કેટલા કષ્ટ સહન કરીને યાત્રા કરી તે સતત યાદ રહેતું અને દરેક ડગલે ને પગલે પૂ. માને મનોમન સહજ વંદન થયા કરે. પહેલા તો હિમાલયનું અખૂટ સૌંદર્ય નિહાળતા જતા હતા પણ હવે તેના તરફથી લક્ષ હટી ને માનું સહજ સ્મરણ થયા કરતું. ખુલ્લા પગે ચાલવાનો કાંઈ અનુભવ નહીં અને આ હિમાલયના પત્થરો પર ચાલીને પગ પણ પાછા પડતા હતા અને છૂટા વેરાયેલા પત્થરો પગ નીચે આવતા સહજ રીતે માનો ઉદ્દગાર નીકળી

જતો. અને માનું સ્મરણ થતાં પ્રાર્થના થતી કે હે મા આપ કોઈ સામાન્ય તો નથી જ. છેલ્લા એક કિલોમીટરમાં તો સહનશક્તિની સંપૂર્ણ કસોટી થઈ રહી, ગળામાં શોષ પડે તાપમાં ચઢતા આંખે અંધારા આવી જતાં અને વધુ સહન ન થતાં બે ત્રણ ઘૂંટ પાણીના પીધા અને એકાદ ચોકલેટ ખાઈને આગળ ચાલ્યો, ત્યારે પૂ. માનાં શરીર પરનો સંયમ અને શક્તિને સહજ રીતે નમન થઈ ગયાં.

લગભગ ૧ વાગે દશરથપર્વતની તળેટીમાં પહોંચ્યા, ૬ હજાર ફૂટ જેવી ઊંચાઈ હશે, ત્યાં પહોંચ્યા બાદ બધાએ પાણી પીધું. થોડોક વિશ્રામ લઈને દશરથપર્વત તરફ આગળ વધ્યા. લગભગ ત્રીસ મિનિટના ચઢાણ બાદ ટોચ પર પહોંચ્યા. સમગ્ર ચઢાણમાં પૂ. શ્રીનું સહજ સ્મરણ રહેતું હતું. પ્રભુ અહીં ધ્યાન કરતા હશે. આમ વિચરણ કરતા હશે, ધ્યાનમગ્ન દશામાં બેઠા હશે. અને પદ્માસનમાં સમાધિ લગાવી હશે! આ કેડી પર રીંછ મળ્યું હશે. એમ સ્મરતા પર્વત પર પહોંચ્યા.

સૂસવાટા શબ્દ પણ જ્યાં ઓછો પડે તેવા શરીરને ચીરી નાંખે તેવા ઠંડા પવનનો 'ધોધ' અહીં તો વહી રહ્યો છે. આવી કપરી પરિસ્થિતિમાં પૂ. શ્રીએ કેટલી કઠિન સાધના કરી. પૂ. શ્રીના અંતરમાં જગદંબા માટે જગદંબાને પ્રસન્ન કરવા માટેની આગ કેટલી તીવ્ર હશે કે આ હિમડંખીલા પવનો પણ તેને મારી ના શક્યા, આટલી ઊંચાઈ પર માત્ર લંગોટીભેર રહીને ધ્યાન-પ્રાર્થના-સાધના કરવું એ ખરેખર પૂ. શ્રીનું તપ, ત્યાં જઈને, જોઈને વાતાવરણનો અનુભવ કર્યા બાદ લાગે કે પૂ. શ્રીની આરાધના કેટલી કઠિન હતી કે પૂ. માએ એકવાર કહ્યું હતું કે કેટલા લોહીનાં પાણી કરો ત્યારે ભગવાન મળે તે આ દશરથાયલના દર્શન કર્યા વગર ના સમજાય.

દશરથાયલની ટોચ પર બાવની કરી, દશરથાયલ પર પૂ. શ્રીને શ્રી રામભગવાનનાં દર્શન, શંકરભગવાનનાં દર્શન થાય છે. (ટૂંકો ગાયત્રીમંત્ર મળે છે.) તે યાદ કર્યું લગભગ બે-અઢી કલાક રોકાઈને તળેટીમાં આવ્યા, અમારી સાથે દેવપ્રયાગથી આવેલા ત્યાંના ભાઈએ ખીચડી બનાવી હતી તે આરોગી ત્યારે પૂ. શ્રી અને તેની રાહ જોઈ; બેસી રહેતા શ્રી ચંપકભાઈનું સહજ સ્મરણ થઈ આવ્યું, અમે રોકાયા હતા ત્યાંથી દોઢ કિ. મી. જેટલું દૂર શ્રવણનું સ્થાન છે ત્યાં ઝરણું છે. જે પૂ. શ્રી વખતે પણ બહુ ઓછું પાણી આપતું.

યાત્રા અડધી તો થઈ ગઈ હતી ચઢાણ પૂરું થઈ ગયું હતું. બધા જ જાણે યોગી બની ગયા હોય તેમ મોટેભાગે મૌન હતા. કદાચ વાતાવરણ જ એવું દિવ્ય હતું કે વાત કરીને તે ડહોળવાનું ગમતું ન હતું. સહજ જ જપ અને મા-પ્રભુનું સ્મરણ થયાં કરતું હતું, અને તેર યાત્રી હતા પણ જાણે સૌ ઋષિ હોય એમ સાધનાની એક ક્ષણ પણ વેડફવા ન માંગતા હોય તેમ પોતાની મસ્તીમાં લીન હતા, અમારું રાત્રિ રોકાણ સ્થળ એક કોઢ હતું, એક માળનું પથ્થરનું મકાન હતું નીચે ખાડાટેકરા-વાળી જમીન હતી કે જ્યાં તમે તમારા શરીરને આરામદાયક સ્થિતિમાં ગોઠવી ના શકો. જ્યારે પહેલા માળે તળિયું સમથળ હતું તો ઠંડી વિશેષ હતી જે તમને આરામ ના કરવા દે. આમ અમને સાધના માટે તે સ્થળ સતત જાગ્રત રાખતું હતું.

બહાર તાપણું સળગાવ્યું હતું. જંગલી જનાવરથી રક્ષણ અને ઠંડી સામે હૂંફ મળે પણ તે તાપણું જાણે અમારું યજ્ઞ સ્થળ બની ગયું. તે તાપણાની આસપાસ ઘણા યાત્રીઓએ આખી

રાત જાગીને પોતાની રીતે જપ ને બાવની કર્યાં. વળી રાત્રે બે વાગે તો સ્નેહલે બધાને ફરજિયાત ઉઠાડ્યા અને તે સંસ્મરણ કાયમ માટે સ્મૃતિપટ પર ગોઠવાઈ ગયું, અને પાંચ પાંચ પ્રભુ તથા માની બાવનીના સ્વરોથી દશરથાયલ ગૂંજી ઊઠ્યું. વાતાવરણ આપોઆપ દિવ્ય બની ગયું, મધુરનાદથી ઊં યોગેશ્વરાય નમઃના દરેકે અગિયાર મંત્રગાન અને ત્યાર બાદ ઊં મા સર્વેશ્વર્યે નમઃના અગિયાર મંત્ર બોલાવ્યા. શીતળ ચાંદની રાતમાં તાપશું જાણે કે યજ્ઞવેદી બની ગયું. ત્યારબાદ સંકીર્તન અને મૌન સાધના થઈ. સવારના પાંચ થવા આવ્યા હતા.

સવારના છની આસપાસ દશરથાયલથી સૂર્યોદયના દર્શન એ અવિસ્મરણીય ઘટના છે. દૂર દૂર રૂપેરી હિમાલયના પહાડ-પર સોનેરી પ્રકાશ ચમકતો હતો, સવારનું હિમાલયનું દશ્ય જોતા જ ધ્યાન લાગી જાય તેવું મનોહર હતું. ઊંચા ચીડનાં વૃક્ષોમાંથી ચળાઈને આવતાં પ્રકાશનાં કિરણો અને તે જ તોફાની પવન શરીરને વીંધીને જતો હોય તેમ લાગતું હતું. પૂ. શ્રીના સાધનાની વિષમતાના કદાચ સોમો ભાગ અમે અનુભવતા હતા, અને આવી કઠિન આરાધના કરનાર પૂ. શ્રીના ચરણોમાં કોટિ વંદન. સહજ જ એવું સ્મરણ થયા કરતું.

ગઈ કાલે થયેલી ભૂલનો રંજ થયા કરતો હતો કે શું મારી એટલી શ્રદ્ધા ઓછી છે કે એક કિ. મી. માટે પાણીની તરસ હું સહન ના કરી શક્યો! મારા શરીર આગળ એટલો બધો વિવશ છું; આજે પણ હવે દેવપ્રયાગ પહોંચ્યા પછી જ પાણી પીવું એવો સંકલ્પ કર્યો અને એ જ પ્રમાણે ખુલ્લા પગે યાત્રાનો આરંભ કર્યો. ખરેખર ચઢાણ કરવા કરતાં ઉતરવું સહેલું હોય

છે. પરંતુ અહીં જ ખરી કસોટી હતી ઉતરતાં પાંચ કલાક થયા, ગઈ કાલે જે પગ છોલાઈ ગયા હતા તે આજે નાનામાં નાની રજકણને પણ સહન નહતા કરી શકતા. ઘાસના તણખલાં પણ ખીલીની જેમ લાગતાં હતાં, અને પ્રત્યેક પળે પૂ. માના ઘવાયેલા ચરણોવાળું સ્વરૂપ સ્મૃતિપટ પર છવાઈ જતું, અને મનોમન અગણિત પ્રણામ થઈ જતા.

ફરી પાછા શ્રી અશ્વિનભાઈના પ્રતિભાવ જોઈએ.

તળેટીમાં ફેશ થઈ શ્રી દશરથાયલનું બાકીનું ચઢાણ ચઢી અમે આખરે એ અલૌકિક જગ્યાએ આવી ગયા! કેવું ને કેટલું સૌંદર્ય છે! ચીડનાં ઝાડો ખૂબ સરસ લાગે છે. હિમાલયનું પણ દર્શન થયું. પવનના સુસવાટા અનુભવાયા. જાણે એક નવી જ દુનિયામાં આવી પહોંચ્યા. બધું જ દર્દ વિસરાઈ ગયું. કદાચ આ સ્થળ ના જોયું હોય તો મનમાં વસવસો રહી જાત. આ સ્થળની મઝા માણવી હોય, એની અનુભૂતિ લેવી હોય તો ત્યાં જવું જ પડે. બાકી આપણી પાસે એનું વર્ણન કરવા શબ્દ ઓછા પડે!

શ્રી દશરથાયલની મૂર્તિ સમક્ષ બેસી સત્સંગ કર્યો. ધૂન-ભજન અને ૧૦૮ પ્રણામ કર્યાં. અને પછી રાત્રે તળેટીમાં રહેવાનું હતું આથી ત્યાં પાછા તળેટીમાં ગયા.

ત્યાંથી શ્રી હેમલભાઈ પૂ. શ્રી મા માટે ઝરણાનું પાણી ભરવા લઈ જાય છે અમે બધા ત્યાં જઈએ છીએ. જ્યાં શ્રી દશરથરાજાએ શ્રી શ્રવણને બાણ માર્યું હતું તે આ જગ્યા. એ ઝરણા પરથી પાણી ભર્યું ત્યાં વંદન કર્યાં પૂ. શ્રી પ્રભુને રીંછ સાથે ભેટો થયો હતો તે કેડી પણ જોઈ. હજુ પણ એવીને એવી જ છે. પૂ. શ્રી માએ તો ત્રણ દિવસમાં સંતરાની બે ચીરી જ લીધી હતી પણ અમોએ તો ભરપેટ ખીચડી ધી, અથાણું,

મે : ૨૦૦૫

૪૯

પાપડ વગેરે પ્રસાદમાં લીધા અને પછી જે ઠંડી લાગવા માંડી જાણે ભયંકર ઠંડી શરીરમાં વર્તાવા લાગી.

અમને થયું પૂ. શ્રી પ્રભુએ કેવી રીતે સાધના કરી હશે આટલી ભયંકર ઠંડી અને ખાવાનું મળે નહીં. પીવાના પાણીની તકલીફ. જંગલી પશુઓનો ભય અને આ બધાની વચ્ચે રહી પણ પ્રભુએ કેટલી સાધના કરી.

અમને થયું આપણે તો અહીં ઉંઘવું જ પડશે. સાધના તો પ્રભુને સોંપી અને પૂ. શ્રી માને સોંપી. આપણે તો ઉંઘી જવાના, લગભગ રાત્રે ૯-૩૦ વાગ્યે સત્સંગ કરવાનો હતો પણ ૧૧-૩૦ સુધી કાંઈ જ થઈ શક્યું નહીં. હવે ઠંડી નહોતી લાગતી. અંતરથી થયું પ્રભુ જે જગ્યાપર સાધના કરતા હતા તે સ્થળે આપણે સૂવા માટે આવ્યા છીએ? બહુ ખરાબ કહેવાય અને અમે રૂમમાંથી બહાર નીકળ્યા.

શ્રી હેમલભાઈ અને શ્રી સ્નેહલભાઈ તાપણું સળગાવી જપ કરતાં હતા. અમે પણ જોડાયા. પૂ. શ્રી પ્રભુ લંગોટીભર રહેલા આથી અમને થયું આપણે પણ પ્રયોગ કરી જોઈએ આથી લગભગ ૧૨-૦૦ વાગે રાત્રે લંગોટી ધારણ કરી લીધી અને પૂ. શ્રી પ્રભુને પ્રાપ્ત થયેલ ટૂંકો ગાયત્રી મંત્રનું રટણ કર્યું સહેજ પણ અનુકૂળ જગ્યા હતી નહીં, અને ઠંડી પુષ્કળ છતાં તાપણાને લીધે થોડી રાહત લાગતી. પણ છતાં આ જગ્યાએ લગભગ ૧-૦૦ કલાક સુધી શરીરને ખબર જ ન પડી કે ક્યાં સમય વહે છે અને સરસ રીતે શ્રી ગાયત્રીમંત્ર રટાયો અને ફરી લગભગ ૨-૦૦ વાગ્યા સુધી શ્રી ગાયત્રીમંત્રનું રટણ કર્યું. પવનના સુસવાટા સંભળાતા હતા, આકાશમાં તારાઓ સરસ ચમકતા હતા. તમરાઓનો અવાજ કોઈ પશુઓની કોઈક ચીસ

૫૦

અધ્યાત્મ

સંભળાતી. આલ્હાદક વાતાવરણ પૂ. શ્રી મા-પ્રભુ સિવાય બીજું કશું યાદ આવે નહીં ત્યાં બોલવાનું પણ ગમે નહિ. કોઈ બોલે એ પણ જાણે સહન થાય નહીં, જાણે કુદરતના આ સંગીતનો લય સાંભળ્યા જ કરીએ. સાંભળ્યા જ કરીએ એમ થતું.

રાત્રે બે વાગ્યે ફરી રૂમમાં ગયા. ઉંઘ તો આવતી ન હતી. ૨-૩૦ વાગે સ્નેહલભાઈ બધાને ઉઠાડી બહાર લઈ આવ્યા. રાત્રે લગભગ ૪-૩૦ સુધી બાવની, ધૂન, મંત્રગાન, ભજનો-ની મહેફીલ થઈ અને એ ધરતીનો અનેરો લ્હાવો લીધો. લગભગ ૪-૩૦ આંખ બંધ થઈ અને ૬-૦૦ વાગે ફરી ઊઠી ગયા.

શ્રી તારકભાઈ કહે ફરી ઉપર જઈ આવીએ. અમો શ્રી-નીલેશભાઈ અને દીપકભાઈ ફરી ગયા. પરંતુ શ્રી તારકભાઈ અને શ્રી દીપકભાઈ આવ્યા નહીં. અમો ત્યાં લંગોટીપર આવી ગયા. પૂ. શ્રી મા-પ્રભુને ૩૦૦ પ્રણામ કર્યાં. મંત્રગાન કર્યું અને પૂ. શ્રી મા માટે ત્યાંની ધરતીની ક્ષમા માંગી ત્યાંની ૨૪ પૂ. શ્રી માટે કોથળીમાં ભરી લઈ લીધી. સવારનો સમય શ્રી હિમાલયના બરફથી છવાયેલા શિખરો અને તેના પર સૂર્યકિરણો જે પડતાં આથી સોનાનો હિમાલય દશ્યમાન થતો. ખૂબ જ સુસવાટા ભર્યો પવન જાણે આપણને પણ કાગળની જેમ ઉડાવશે તેમ લાગતું લગભગ ૭-૪૫ વાગે તળેટીમાં પાછા ફર્યા, હવે આ બધું છોડીને પાછા જવાનું હતું. જોવાનો આનંદ છોડવાનું દુઃખ લાગતું હતું.

સવારે ૯-૧૦ તળેટીમાંથી દેવપ્રયાગ જવા પ્રસ્થાન કર્યું, ફરી ખુલ્લાપગે નિર્જળા અને દેવપ્રયાગ જતાં સુધી રસ્તામાં ક્યાંય બેસવું નહીં તેવા નિયમ સાથે શ્રી દશરથાયલની ભાવ-

ભીની વિદાય લઈ પ્રસ્થાન કર્યું.

શ્રી તારકભાઈની આંગળી થોડીક કપાઈ ગઈ હતી આથી તેઓને ઘણી તકલીફ પડતી હતી. અમે કહ્યું અમે લોકલ ગાડીમાં જઈશું પછી જેમ જેમ ઉતરવાનું થતું ગયું તેમ તેમ લાગ્યું કે આ તો ચઢવા કરતાં પણ અઘરું કામ છે. નાનો બાળક ચાલે તેમ પા—પા પગલી કરતાં ઉતરવા માંડ્યા. એક એક પગલે પૂ. શ્રી મા—પ્રભુ પાઠ આપતાં બીજો કોઈ વિચાર ભૂલથી પણ કરી શકીએ એમ હતા નહીં. ફક્ત પૂ. શ્રી મા અને પૂ. શ્રી મા અને પૂ. શ્રી પ્રભુ અને બપોરે તાપ વધતો ગયો તેમ થયું કે આપણને પગે આટલું દઝાય છે તો પૂ. શ્રી મા—ના પાદ (ચરણકમળ) કેટલા નાજુક હશે તેમને કેટલું કષ્ટ પડ્યું હશે!

પૂ. શ્રી પ્રભુએ માને મેળવવા શ્રી દશરથાયલ પર જઈ તપ કર્યું અને પૂ. શ્રી માએ પ્રભુના પગલે કેટલાં કષ્ટો સહન કરી શ્રી દશરથાયલની યાત્રા કરી. જો અમને થોડા ઘણા અનુભવ પછી આટલાં કષ્ટો પડ્યાં તો પૂ. શ્રી માને કેટલાં કષ્ટો પડ્યાં હશે?

શ્રી તારકભાઈ લખે છે કે

ઉતરતી વખતે પગ બીલકુલ કહ્યામાં નહતા અને ચારેકોર વેરાયેલા નાના પથ્થરો જાણે કપચીની પથારી પાથરી હોય એમ લાગતું હતું. પૂ. મા આ રસ્તે આની ઉપરથી ભર તડકામાં કેવી રીતે ગયાં હશે? તે સ્મરણ થયા કરતું, ઉતરતા પગ, પછડાતા અને તેના સીધા જ ઝાટકા લાગતા હતા. ઉભા અણીદાર પત્થરમાં કયા પથ્થર પર પગ મૂકવો તે નક્કી કરતાં મારો પગ ક્યાંય બીજે જ પડી જતો. અને પૂ. માનું સ્મરણ થતું, પૂ. મા તો ક્યાંય પત્થરનું ધ્યાન નહતાં કરતાં. મા તો જાણે ફૂલોની પથારીપર ચાલતાં. હોય એમ સહજ રીતે જ ચાલતાં હતાં,

અમે તો ચાલતા ક્યાંય પગે પથ્થર વાગતા ઓ.. માનો ઉદ્ગાર થઈ જતો જ્યારે માએ ક્યાંય કોઈ ફરિયાદ નહીં, કોઈ ઉદ્ગાર નહીં, કોઈ દુઃખ—દર્દ નહીં, બસ એ જ મસ્તીથી એ જ સહજતાથી ચઢ્યાં અને ઉતર્યાં.

દશરથાયલ પરથી ઉતરતાં જ પૂ. મા તરત હરદ્વાર આવવાનો આદેશ આપે છે. સમગ્ર દશરથયાત્રા દરમ્યાન પણ પૂ. મા સતત ફોનદ્વારા સંપર્કમાં રહીને પ્રાણ ફૂકતાં રહેતાં. હરદ્વારમાં પૂ. મા દરેક દશરથયાત્રીનું સરસ સ્વાગત કરે છે. મને અમારા અનુભવ સાંભળીને કહે છે કે માએ તો ત્રણ દિવસમાં યાત્રા પૂરી કરી હતી. માએ દશરથાયલની તળેટીમાં ફક્ત સંતરાની બે પીસી લીધી હતી તમારી જેમ ખીચડી ખાધી ન હતી.

પૂ. માની શક્તિ કેટલી પ્રગાઢ અને અખૂટ છે. તેનો આ પરથી ખ્યાલ આવે છે. પરમશક્તિ સિવાય આવું બીજું કોઈ કરી શકે? દશરથાયલ ચઢતાં ને ઉતરતાં ઘણી વાર જાણે બધી જ શક્તિ ખલાસ થઈ ગઈ હોય એમ લાગ્યું, ત્યારે તે શક્તિ પૂરી પાડનાર પણ પૂ. મા તમે જ હતાં, તેવું અનુભવાયું. થેંક્યું મા સ્વર્ગારોહણમાં પૂ. માના સ્વરૂપ નીચે લખાણ છે. “કંઈ પણ પામવું કે મેળવવું હોય તો તેનું પૂરેપૂરું મૂલ્ય ચૂકવીને જ મેળવાય.” આ લખાણનો ખરો મર્મ દશરથયાત્રાએ સમજાવ્યો. થેંક્યું મા.

શ્રી સ્નેહલ પુરોહિતે પણ દશરથયાત્રા અંગે પોતાના

પ્રતિભાવો વર્ણવ્યા છે, તે જોઈએ.

પ્રભુ માટેનો પ્રેમ કેવો હોવો જોઈએ એ પૂ. શ્રી મા

પાસેથી શીખ્યા.

હજારો દિવસના ઉપવાસો, નિર્જળા વ્રતો! સતત મંત્રજપ અનુષ્ઠાન, મૌનવ્રત, બધાની જ સાથે છતાં બધાથી પર ઘણું જ

કઠિન છે.

પ્રભુ ત્યાં રહ્યા. તપશ્ચર્યા કરી એ સ્થાન પ્રભુનું મંદિર છે. એમ પૂ. માએ સમજાવ્યું.

દશરથનું એ સ્થાને વાંચતા ઘણું સરળ લાગે, પણ ત્યાં પહોંચવું ઘણું કઠિન છે.

જંગલમાં પથરીયો માર્ગ, કાંટા ઊંચા—નીચા ટેકરાવાળો માર્ગ.

મે મહિનાના ગરમીના દિવસો ને નિર્જળાવ્રત, એ પણ ત્રણ દિવસસુધી. ભર બપોરે ખુલ્લા પગે પૂ. માએ યાત્રા કરી, બપોરે પથ્થર પર પગ મૂકો તો તરત જ દઝાય. એટલા ગરમ હોય છે.

પ. પૂ. શ્રી મા કેટલાં કોમળ છે. જ્યારે માની આ યાત્રાની કેસેટનું દર્શન કર્યું ત્યારે ઘણું દુઃખ થતું, પણ યાત્રા કરી ત્યારે યાત્રામાં સમજાયું. આ એ જ મા છે, જે દરેક જીવોમાં શક્તિ સ્વરૂપે રહેલાં છે. તેમને નમન હજો કોટી કોટી પ્રણામ હજો.

દશરથનો રસ્તો ઘણો જ વિકટ છે. હમણાં ચાર કિ. મી. શરૂઆતમાં સિમેન્ટનો રસ્તો થયો છે. ત્યાર બાદ અસલ પૂ. માની યાત્રા સમયનો જ રસ્તો છે.

યાત્રાના પ્રથમ તબક્કે લાગ્યું કે જતું રહેવાશે ધીરે—ધીરે ચાલવા લાગ્યા. પ. પૂ. શ્રી માએ યાત્રા દરમિયાન નિર્જળા વ્રત રાખ્યું હતું. એક હાથમાં પ્રભુ, ને બીજા હાથમાં સાડી પકડી ચાલતા હતાં.

એટલે અમે સૌ પણ બૂટ ઉતારી નિર્જળા વ્રત મા જેવું નહિ. પણ દશરથ દર્શન તળેટી સુધી રાખવા નિયમ, પ્રયત્ન કરીએ.

મા—પ્રભુનું સ્મરણ કરતા ચાલવા લાગ્યા, પણ જેમ જેમ

ઉપર જતા તેમ તેમ રસ્તો વિકટ થતો ગયો ખૂબ કઠિન પહાડો, જંગલો વચ્ચેની પગદંડીમાંથી પસાર થતાં જો એક ડગલું પણ આમ—તેમ થયું તો સમજવું કે “રામ બોલો ભાઈ રામ”

વી. આઈ. પી. ગણાતી અમારી યાત્રા, રાજકુમાર જેવા અમે બધા તેર જણને, તેર જણના વિચારો પણ બધાં મા—પ્રભુની વાતમાં બધા સમ્મત ને એક જ વિચાર.

પ. પૂ. શ્રી માએ પ્રભુ માટે યાત્રા કરી અમે સૌ મા માટે યાત્રા કરીશું. પૂ. મા એ મારો વિશ્વાસ છે. મારા ભગવાન છે. માટે તે જ શક્તિ આપશે. એવો મારો વિશ્વાસ ને પ્રાર્થના હતી.

પૂ. શ્રી માની ગાથા સાંભળતા જેના મનમાં વિખવાદ થાય એવા બુદ્ધિવાદી જીવોને પૂ. શ્રી માનો પરિચય કરાવતી આ યાત્રા હતી.

એક વૃક્ષ પર ફળ લાગે. પહેલાં લીલું હોય પછી પીળું થાય અને જો તોડવામાં ન આવે તો કાળું થઈ ખરી જાય. એ વસ્તુ સમજાવે છે કોઈક તો શક્તિ છે જે ચરાચર વિશ્વને ચલાવે છે.

દશરથની આ યાત્રા પૂ. શ્રી મા શક્તિ સ્વરૂપા છે, એ વાતનો અમને અનુભવ કરાવતી હતી.

ધીરે ધીરે એકદમ નાની પગદંડી આવી નજીક, સામે દશરથ તળેટીનાં દર્શન થાય. સીધું ચઢાણ નિર્જળાને કારણે આખું શરીર ચૂંસાઈ ગયેલું લાગે, મનથી મક્કમ હતા. અમારી સાથે માના આશીર્વાદની શક્તિ હતી. કસોટી કરાવે તેવું છેલ્લું ચઢાણ. સીધી ને વળાંકવાળી કેડીએ. એક કેડી પતે એટલે ઉભા જ રહેવું પડે એવા થાકની અનુભૂતિ થાય, ને ચાલતાં—ચાલતાં પગ એવા આળા થઈ ગયેલા કે નાની કાંકરી પણ તલવાર

જેવી લાગે.

માની તપશ્ચર્યા પ્રભુ કરતાં પણ આકરી લાગે. વીસ—વીસ વર્ષોથી વ્રત ઉપવાસ નિર્જળા પ્રણામોની હારમાળાઓ બધાની સાથે છતાં બધા પર દશરથની એ ભયંકર પગદંડી પર મા જ્યારે ખુલ્લા પગે ચાલતાં તોપણ કોઈ ફરિયાદ નહિ. મુખ પરની એક પણ રેખા બદલાતી નથી.

૫. પૂ. શ્રી માનું સ્મરણ થતાં તરત શરીરમાં શક્તિ પેદા થઈ જતી. મા, તમે જો સાથે હોવ તો અમે હિમાલયને પણ પાર કરી દઈએ.

ખુલ્લા પગે ચઢ્યા તો ખરા, પણ ઉતરતી વખતે નાનાં બાળક જેમ ચાલતા શીખે તેમ અમે સૌ ચાલતા ચાલતા ઉતરતા. ઉતરાણ જ હતું. એટલે એમ થાય જલ્દીથી પૂ. મા પાસે પહોંચી જઈએ. પણ મન પગ ઉપાડવા જ તૈયાર નહિ. દરેક ક્ષણ માની યાદ અપાવે. રાઈ જેવી કાંકરીઓ પણ દુઃખ પહોંચાડે. માનું સ્મરણ કરતાં કરતાં પાછા નીચે આવી પહોંચ્યાં.

દશરથયાત્રા અમારા માટે મા—પ્રભુની સારી ઓળખાણ કરાવનારી બની. શ્રદ્ધાભક્તિ દૃઢ બનાવનારી બની. મા અમને સૌને આશીર્વાદ આપો. જીવનના જંગમાં વિકટ રસ્તાઓમાં, દુઃખોના ડુંગરો તોફાની પવનોમાં પણ અમે પૂ. માનું નામ લઈ સંસાર પાર કરી જઈએ.

પૂ. શ્રી યોગેશ્વરજીની અમૃતવાણી પુરુષોત્તમયોગ

શ્રી યોગેશ્વરજી

(પૂ. શ્રીએ ભારતીય દર્શનશાસ્ત્રોના અર્કને લોકભોગ્ય શૈલી-માં સાધકોનાં જીવનને કંડારવા ૧૯૮૪ પછી પુરુષોત્તમયોગ, ધ્યાનયોગ, ભક્તિયોગ, ગીતા ઉપર પ્રવચનો આપેલાં. આ પ્રવચનોની ઓડિયો કેસેટો તૈયાર કરવામાં આવી છે. આ કેસેટમાં પૂ. શ્રીની જે વાણી સાંભળવા મળે છે તે પરમાત્માના અમૃતરસ સમી છે માટે ‘પૂ. શ્રીની અમૃતવાણી’ શૃંખલા શરૂ કરતાં આનંદ થાય છે. પ્રભુ સ્વરૂપે પધારેલા પૂ. યોગેશ્વરજીની અમૃતવાણી આજે પણ સાંપ્રત સમયમાં શીતળતા આપનારી ને ચિરંતન સાહિત્યને પુષ્ટિ આપનારી બની છે. —તંત્રી)

ઋષિઓ આપણને પૂછે છે કે ‘તમે આ પુરમાં આવ્યા તો ખરા, નગરમાં આવ્યા તો ખરા, શરીરમાં રહો છો તો ખરા પણ એમાં જે રહેનારો પુરુષ છે, પરમાત્મા છે, આ નગરનો જે અધીશ્વર છે, માલિક છે તેને ઓળખ્યો?’ એને ઓળખવાની પ્રવૃત્તિ કરો છો? જો એને ઓળખવાની પ્રવૃત્તિ કરતા હો તો તમારા જીવનની અંદર તમે શાંતિ મેળવી શકો. અને જો તમે પરમાત્માને ઓળખવાની પ્રવૃત્તિ કરતા નહીં હો તો તમારા જીવનની અંદર તમને કોટિ ઉપાયે પણ શાંતિ નહીં મળી શકે. જ્યાં છો ત્યાં રહીને સાધના કરવા માંડો, જીવનની વિશુદ્ધિની સાધના.

જીવનને સાત્ત્વિક, સદ્ગુણી, સદ્વિચારથી, સત્કર્મોથી સંપન્ન કરવાની સાધના અને એની સાથે સાથે પરમાત્માને યાદ

કરવાની સાધના, પરમાત્માને ઓળખવાની સાધના જેટલા પ્રમાણમાં થાય, જેટલી પણ શક્તિથી થાય, તેટલા પ્રમાણમાં તેટલી શક્તિથી કરવાનો આરંભ કરી દો. ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય. ઉત્તરોત્તર આગળ વધતા ચાલશો તો છેવટે એ પુરુષોત્તમ સાથેનો યોગ સાધશો, ક્યાંય જવાની જરૂર નથી. જ્યાં છો ત્યાં રહીને કરી શકો. જે કાર્યો કરો છો તેમને પણ ત્યાગવાની આવશ્યકતા નથી. એ કાર્યોને નિર્માણ કરવાની આવશ્યકતા છે, એ કાર્યોની પાછળની ભાવનાને ઉદાત્ત બનાવવાની આવશ્યકતા છે. તો અહીં બેઠે બેઠે, રહે રહે પણ તમે જીવનની શાંતિ પામી શકશો. આપણે સંસારમાં ઘણા એવા પુરુષોને જોઈ શકીએ છીએ.

તમે આપણું 'સંત સૌરભ' પુસ્તક જો વાંચો તો એમાં મેં ઘણા એવા આત્માઓના વર્ણનો કર્યા છે. જેમને મેં જોયા છે એવા વકીલો, ડોક્ટરો, સન્યાસીઓ, ગૃહસ્થાશ્રમીઓ કે જેઓ સંત તરીકેનું જીવન જીવતા હોય, જે પોતાના જીવનમાં એમને ફાળે જે કર્તવ્ય આવ્યું હોય તે તો કરતા જ હોય. સાથે સાથે પરમાત્માને પામવાની પ્રવૃત્તિ પણ કરતા હોય, એવા પુરુષોના વર્ણનો 'સંતસૌરભ' પુસ્તકની અંદર કરવામાં આવ્યા છે. એવા પુરુષોને આપણે જોઈએ તો આપણને એમ થાય કે સંસારની અંદર રહ્યા છતાં પણ માણસ સંસારથી અલિપ્ત રહી શકે.

શરીર સંસારમાં હોય, મન પરમાત્મામાં હોય, હૃદયમાં પરમાત્મા વસતા હોય, એ માનવ બીજાને માટે જીવતો હોય, બીજાને ઉપયોગી થવાની પ્રવૃત્તિ કરતો હોય, સંસારમાં કમળની પેઠે શ્વાસ લેવાનો પ્રયત્ન કરતો હોય એવા પુરુષો, આપણી આજુબાજુ જો આપણને દૃષ્ટિ હોય, આપણી આંખ ઉઘાડી હોય, તો આપણને જોવા મળે.

હમણાં તમે જોયું કે આપણા મંકોડી સાહેબ ગુજરાત

ઇલેક્ટ્રિસિટિ બોર્ડના ચીફ એન્જિનીયર. એ કમળ જેવા જ. સંસારની અંદર ઘણા વર્ષોથી એમને હું જાઉં. કમળ જેવું જ જીવન જીવન જીવતા દેખાય. સંતોની સેવા, ગુરુની ભક્તિ, પોતાના જીવન દ્વારા બીજાને ઉપયોગી થવાની તમન્ના. ગમે તેવું કામ હોય એમાંથી પણ સમય ફાળવીને ઉત્તમ પ્રકારનાં પુસ્તકોનું વાચન, પોતાનું જે નિત્ય સાધન હોય તે સાધનનું અનુષ્ઠાન કર્યા જ કરે. અને આપણને એમ લાગે કે આવા પુરુષો સંસારમાં રહેવા છતાં પણ સંસારના થતા નથી. પરમાત્માના જ રહે છે. પોતાના જીવનના લક્ષને યાદ રાખે છે. શું કરવાનું છે? એમની દ્વારા એ એમના જીવનનું એક જ લક્ષ્ય હોય. પરમાત્માની કૃપાને પામવી અને બીજાને બને તેટલું ઉપયોગી થવું. સત્તાનો ધમંડ ના હોય, અધિકારનો અહંકાર એમને સ્પર્શતો ના હોય, અહંકાર એમની પાસે પણ ના આવતો હોય, નમ્ર હોય અને પોતાને જે અધિકાર મળ્યો હોય તે અધિકાર દ્વારા બીજાને કેમ ઉપયોગી થવું એ જ એક માત્ર મનીષા એમના જીવનની અંદર હોય. એવા સત્પુરુષોને આપણે જોઈએ, સાધારણ સંસારી માણસોને તો એથી પ્રેરણા મળે, જે ભ્રાંતિ હોય તે ભ્રાંતિ ભાગી જાય કે આપણે શાંતિ મળવવી હોય તો જંગલમાં જ જવું જોઈએ. શાંતિ મેળવવી હોય તો ક્યાંક ચાલ્યા જવું જોઈએ. શાંતિ મેળવવી હોય તો ઘરના સંબંધો જે હોય તેનો વિચ્છેદ કરવો જોઈએ. આપણા શાસ્ત્રો એમ કહેતાં નથી. જવું હોય તો થોડા સમય માટે જાઓ, પરંતુ છેવટે તો જ્યાં રહીએ છીએ ત્યાંજ રહેવાનું ને સરખી રીતે રહેતા શીખવાનું છે.

આપણે સરખી રીતે નથી રહેતા એટલે ઉપાધિઓ ઉભી થાય છે. સરખી રીતે બેસતા નથી એટલે બસમાં ભીડ ન હોય

તો પણ ભીડ ઉભી કરીએ છીએ. સરખી રીતે બેસીએ તો બીજા પણ ઘણા માણસો આપણી બીજુમાં બેસી શકે. સરખી રીતે બોલતા નથી. સરખી રીતે જોતા નથી. સરખી રીતે જમતા નથી. સરખી રીતે આહાર—વિહાર કરતા નથી એને લીધે આપણા જીવનમાં ઘર્ષણ પેદા થાય છે. સરખી રીતે રહેવાની કળામાં આપણે કુશળ બની જઈએ અને સાથે સાથે જીવનના ધ્યેયને યાદ રાખી પરમાત્માની પાસે પહોંચવા માટે સાધનાત્મક અભ્યાસક્રમનો આધાર લઈએ તો આપણા જીવનની અંદર આપણા ઋષિઓ કહે છે તે પ્રમાણે આપણે જ્યાં હોઈએ ત્યાં રહીને અનાસક્તિપૂર્વક કમળની પેઠે જીવી શકીએ, પરમાત્માનો યોગ, પુરુષોત્તમનો યોગ સાધી શકીએ.

શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા પુરુષોત્તમ શબ્દનો પ્રયોગ પ્રથમવાર કરે છે. વેદોની અંદર, ઉપનિષદોની અંદર પુરુષ શબ્દનો ઉપયોગ આવ્યો છે. પરંતુ પુરુષોત્તમ શબ્દનો પ્રયોગ શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતાની અંદર આગવો પ્રયોગ છે. ગીતાની અંદર એવા કેટલાય શબ્દો છે જે સૌથી પ્રથમ વખત પ્રયોજવામાં આવ્યા.

ઉપનિષદોમાં, વેદમાં, દર્શનશાસ્ત્રોમાં તે શબ્દ પ્રયોજવામાં આવ્યા નહોતા. એવો જ આ શબ્દ પુરુષોત્તમ છે. પુરુષોત્તમ યોગ.

ઉત્તમ: પુરુષસ્ત્વન્યઃ, પરમાત્મેત્યુદાહૃતઃ।

યો લોકત્રયમાવિશ્ય, વિભર્ત્યવ્યય ઇશ્વરઃ।।

પુરુષોત્તમ શબ્દ, પુરુષોત્તમ યોગ શીર્ષક જ પંદરમાં અધ્યાયનું મુકવામાં આવ્યું છે. ઉત્તમ: પુરુષ: એટલે પુરુષોત્તમ: . પુરુષ: ઉત્તમ: એની સંધિ કરીએ તો પુરુષ+ઉત્તમ એટલે પુરુષોત્તમ થાય. કવિતા લખવાની હતી એટલે ઉત્તમ:

પુરુષ: જે રીતે અનુષ્ટુપ છંદમાં બેસે તે રીતે લખવું જોઈએ. એટલે પહેલા ઉત્તમ લખવામાં આવ્યું પછી પુરુષ લખવામાં આવ્યું. ઉત્તમ પુરુષ તો એ છે કે જે સમસ્ત સંસારની અંદર વ્યાપક છે. અને જે સૌનું પાલન પોષણ અથવા તો ભરણ પોષણ કરે છે. **ઉત્તમ: પુરુષ: સ્તવન્ય પરમાત્મેત્યુદાહૃતઃ।** એ જ પરમાત્મારૂપે કહેલા, પરમાત્માના નામથી ઓળખેલા, અથવા સંબોધવામાં આવેલા છે તે પુરુષોત્તમની સાથેનો યોગ સાધવા માટે માનવ જીવન છે. જેવી રીતે સરિતાનું જીવન સાગરની સાથે સુયોગ સાધવા માટે છે એવી રીતે માનવનું જીવન આ જે માનવોત્તમ, પુરુષોત્તમ, પરમાત્મા, પરબ્રહ્મ છે તેને ઓળખવા માટે, તેની સાથે સુયોગ સાધવા માટે છે. એ સુયોગ સાધ્યા પછી માનવ પોતાના જીવનની અંદર શાંતિનો શ્વાસ લઈ શકે.○

આત્મજ્ઞાન માટે નિર્ભયતા એક આવશ્યક ગુણ છે એથી જ દૈવીસંપત્તિના ગુણોનું વર્ણન કરતાં ભગવદ્-ગીતામાં 'અભય'ને સૌથી પ્રથમ સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. —યોગેશ્વરજી

આ દિવસો પણ ચાલ્યા જશે.

✱ સ્થાપત્ય કન્સ્ટ્રક્શન ✱

પ્રો. મનીષ હરિભાઈ ભોજાણી,

બિલ્ડર્સ એન્ડ ડેવલપર્સ,

મધુર કોમ્પ્લેક્ષ, શનાળા રોડ, મહારાજ ટાઈલ્સ સામે,

મોરબી-૩૬૩૬૪૧.

ફોન : (ઓફિસ) ૨૨૧૩૮૧, (રહેઠાણ) ૨૩૦૨૨૨, ૨૨૬૯૦૩

રસેશ્વરી

(ગતાંકથી ચાલુ)

શ્રી યોગેશ્વરજી

‘માહિતી છે ?’

‘આકાશવાણીના રૂપમાં એને એ માહિતી પ્રાપ્ત થવાથી તો એણે અમને બંદી બનાવેલાં. આજે પણ એની આશંકા અને ભીતિ નથી મટી. એ આશંકાથી પ્રેરાઈને એ કૂર કર્મો કરી રહ્યો છે. તમે કૃષ્ણનું પર્યાપ્ત ધ્યાન રાખજો કારણ કે આજકાલ કંસના આદેશાનુસાર રાક્ષસો બોળકોના નાશના કામમાં લાગી ગયા છે. કૃષ્ણનો વાળ પણ વાંકો ના થાય તે જોજો.’

નંદ વિચારમાં ડૂબી ગયા ને બોલ્યા :

‘તમારી વાત સાચી છે. કંસનો કોઈ જ વિશ્વાસ ના રાખી શકાય. છતાં પણ એ મારા કૃષ્ણને શા માટે આંચ આવવા દેશે ? અમે કે કૃષ્ણે એનું કશું જ નથી બગાડ્યું. કૃષ્ણની સુરક્ષા કરવાની અમારામાં શક્તિ છે. અરે, આખું ગોકુલ એની ઉપર પ્રેમ રાખે છે. એટલે એની લેશમાત્ર ચિંતા ના કરતા.’

‘તોપણ મેં તમને સાવધાન કરી દીધા. કંસ અતિશય અધર્મી છે એ તો તમે જાણો જ છો.’

અને પછી બંને સરનેહ છૂટા પડ્યા.

વસુદેવે છેલ્લે છેલ્લે કહ્યું :

‘કૃષ્ણને મારાવતી ખૂબખૂબ રમાડજો.’

‘ભલે.’

નંદ અને વસુદેવ બંનેની આંખ અશ્રુથી છલકાઈ ઊઠી.

અલબત્ત, એનાં કારણો અલગઅલગ હતાં.

બંનેમાંથી એકેને એની ખબર ના પડી શકી.

પૂતનાનો નાશ

કંસે વસુદેવ તથા દેવકીને કારાગૃહમાં મુક્ત કર્યા તોપણ એ સંપૂર્ણપણે નિશ્ચિંત તો ના જ બની શક્યો.

પેલી આકાશમાં અદૃશ્ય થઈ ગયેલી અલૌકિક કન્યાનાં અને દેવર્ષિ નારદનાં વચનોનું સ્મરણ કરીને એણે મથુરા તથા વ્રજની ભૂમિમાં તરતનાં જન્મેલાં બધાં જ બાળકોને મારી નાખવાનો નિર્ણય કર્યો.

એના આદેશાનુસાર એ નિર્ણયના અમલનો આરંભ થયો.

રાક્ષસો ચારે તરફ ફરવા ને તરતનાં જન્મેલાં સુકોમળ શિશુઓને નષ્ટ કરવા માંડ્યા.

એમના કાર્યમાં પૂતના નામની રાક્ષસીએ પણ સાથ આપ્યો.

પૂતના કંસના આદેશાનુસાર એની પરમ કૃપાપાત્ર બનીને વ્રજભૂમિમાં ફરવા લાગી.

નવજાત બાળકોને એ પયપાન કરાવતી અને પોતાના સ્તનપ્રદેશ પર લગાડેલા ભયંકર વિષથી તરત જ મારી નાખતી.

મૃત્યુના એ રહસ્યની સ્વાભાવિક રીતે જ કોઈને ખબર ના પડતી, તોપણ વ્રજની સમસ્ત ભૂમિમાં એને લીધે ભય વ્યાપી ગયેલો.

પૂતના કાળદૃતિકા તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામેલી.

બાળકો એને જોતાવેંત જ ચીસ પાડી ઊઠતાં ને નાસી જતાં.

એના રૂપથી મોહાઈને જે એની પાસે પહોંચતાં તે પણ એનું

પયપાન કરતાવેત રડી પડતાં, વ્યાકુળ થતાં, બેહોશ બનતાં, ને નિમીષમાત્રમાં જ યમસદનમાં પહોંચી જતાં.

કોઈ એના પાશમાંથી સહીસલામત ના બચતું.

ફરતી ફરતી અને આતંક ફેલાવતી પૂતના ગોકુલમાં આવી પહોંચી.

કઠોર હૃદયની એ રાક્ષસીને નંદને ત્યાં પુત્રજન્મ થયાની માહિતી હતી.

એ પુત્ર સર્વાંગસુંદર અથવા સર્વોત્તમ હોવાની વાત પણ એણે સાંભળેલી.

એનો નાશ કરવાની એને ઈચ્છા થઈ.

ગોકુલની ગોપીનો વેશ ધારણ કરીને એ નંદના વિશાળ ભવનના પ્રાંગણમાં પ્રવેશીને યશોદા પાસે બેસી ગઈ.

યશોદાએ એના બાહ્ય દેખાવ પરથી એને કોઈ ઉત્તમ કુળની સ્ત્રી સમજીને એનું સ્નેહપૂર્વક સ્વાગત કર્યું.

પૂતનાએ સૌંદર્યમૂર્તિ કૃષ્ણને જોવાની ઈચ્છા વ્યક્ત કરીને એવા ઉત્તમોત્તમ સુપુત્રની પ્રાપ્તિને માટે યશોદાને અભિનંદન આપ્યા.

યશોદા પૂતનાના કપટરૂપને ના ઓળખી શકી.

પૂતનાની પ્રશંસાથી પ્રભાવિત બનીને એ ઘરની અંદરના ભાગમાં ગઈ ને કૃષ્ણને લઈને બહાર આવી.

પૂતનાએ માંગલ્યમૂર્તિ કૃષ્ણને રમાડવાનું શરૂ કર્યું.

કૃષ્ણનું દર્શન એને માટે અત્યંત આનંદદાયક થઈ પડ્યું. એવા સુંદર સુમધુર બાળકને એણે એના આજ સુધીના જીવનમાં કદી પણ નહોતો જોયો.

એનાં લોચન પુલકિત અને ધન્ય બની ગયાં. એનું અંતર અનુરાગના અમૃતમય અર્ણવમાં અવગાહન કરતું ઊછળવા માંડ્યું, અને એનો આત્મા મંગલતાનું મહાગીત ગાવા લાગ્યો.

એ બાળકના સુધામય શીતળ સ્પર્શથી એના અંગનું અણુએ અણુ ઝંકાર કરી ઊઠ્યું.

એના પથ્થર જેવા જડ પ્રાણમાં અવનવી રાગરાગિણીઓ શરૂ થઈ.

એનો અંતરાત્મા કોઈક અનોખા આકર્ષણનો અનુભવ કરવા લાગ્યો.

એવું કેમ થયું એની સમજ એને ના પડી પરંતુ થયું એ ચોક્કસ.

એનો પ્રાણ પોકારી ઊઠ્યો :

‘પૂતના, તેં કેટલાંય બાળકોને વાતવાતમાં મારી નાખ્યાં છે પણ હવે આ બાળકને રહેવા દે. આવું અદ્ભુત આકર્ષક બાળક સંસારમાં કોઈ જ નથી. એ ભલે જીવતું રહે. એનાથી કંસને કશો જ ભય નથી. અને હોય તોપણ શું ? જીવતું રહે એ જરૂરી છે. એ સંસારની શોભારૂપ છે.’

એનું દિલ જાગ્રત થઈને ડંખી ઊઠ્યું :

‘પૂતના, આવા સર્વાંગસુંદર દેવી બાળકનો નાશ કરવાનો અપરાધ તું કરી શકીશ ? એવો વિચાર પણ તને આવી શકશે ? ના. તું ભુલેયુકે પણ એટલી કૂર ના બનતી. જીવનમાં વધારે નહિ તો એક વાર તો દયાળુ ને કોમળ બનવાનો ખરેખરો અવસર આવ્યો છે ત્યારે તો બની લે.’

